

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

פנחס - יט תמוז
גליון לו (תקמח)

יוצא לאור על ידי
תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה
ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

היי תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ
ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בייה, עשי"ק פי פנחס - י"ט תמוז - יום הברית כ"ק אדמו"ר
מוהרי"צ ני"ע - היי תהא שנת נסים.

תוכן הענינים

שיחות

- 5 . . . . . י"ב תמוז - י"ט כסלו . . . . .
5 . . . . . החיוב דתלמוד תורה בתשעה באב . . . . .

ליקוטי שיחות

- 7 . . . . . איסור ערלה אי הוה רק בפירות . . . . .
8 . . . . . פעולת עפר סוטה . . . . .
10 . . . . . ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה . . . . .
11 . . . . . הבלי גבול שבעבודתם של ישראל . . . . .
12 . . . . . הי עניו והי חסיד . . . . .
13 . . . . . ג" דרגות בענוה . . . . .
15 . . . . . מורד במלכות (גליון) . . . . .
18 . . . . . גיור בזמן הזה . . . . .
19 . . . . . העילוי בזכר לבית המקדש . . . . .
20 . . . . . כ"ק אדמו"ר האמצעי - התבוננות בפרטיות . . . . .

אגרות קודש

- 22 . . . . . הערות וציונים באג"ק פ"ק אד"ש ח"ה עמודים קיט-קמ . . . . .

פשוטו של מקרא

הערות ברש"י עה"פ:

25	כה, יא
26	כז, ג
27	כז, ה
27	כו, נד
28	כז, יג

נגלה

29	מקום המזבח
32	תעניות מחמת גשמים
33	הערה בשיעור רמב"ם
34	הערות בשו"ע אדה"ז הלכות ציצית

שונות

36	מכתבי הויכוח בין בעל המגן אבות עם הר"ד תומארקין
48	כתבי כ"ק אדמו"ר הצ"צ (גליון)

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9720 - 953 (718)

מודעה

הרבה הערות הגיע לדינו ומפני סבות טכניות לא נדפסו ועם הקוראים והכותבים הסליחה.

המערכת

ש י ח ו ת

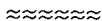

י"ב תמוז - י"ט כסלו

הרב דוד שרגא פאלטער
- תושב השכונה -

בהתוועדות דשי"פ בלק דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשר להשייכות בין חג הגאולה ד"ב תמוז לחג הגאולה ד"ט כסלו, שבשניהם שייך בי ימים להחג י"ב-י"ג וי"ט-כ"ף.

כידוע שיש כמה השוואות ביניהם, ויש להעיר מזה ששמעתי פעם בשם אחד מזקני החסידים באה"ק, שמספר הימים בין י"ב תמוז לראש השנה מתאים בדיוק למספר הימים שבין ר"ה ל"ט כסלו, והם חדשיים ושמונה עשרה ימים (ודומני שענין זה כבר הוזכר ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, או בשיחות כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע).

החיוב דתלמוד תורה בתשעה באב

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

במה שדובר בשיחת קודש דשבעה עשר בתמוז בנוגע לתשעה באב שיש אז החיוב דלימוד התורה כבשאר ימות השנה, אלא דצ"ל בדברים המותרים, [בדוגמת שמצינו כיו"ב ללמוד בענינים שהזמן גרמא כו'], כדאי להביא קצת מהשקו"ט בענין זה.

דבס' ערך השלחן או"ח ס"י תקנ"ד אות א' (הו"ד בכ"פ החיים או"ח ס"י תקנ"ד אות י', ובס' גדולות אלישע שם אות י"ג) כתב דאם אינו רוצה ללמוד בת"יב כלל רשאי, ולא אמרינן כיון דמותר ללמוד בדברים הרעים אינו רשאי לבטל מד"ת, וכמו שהאר"ך מהר"י עייאש בשבט יהודא יו"ד ס"י שפ"ד לענין אבל,

ע"כ. ובשבט יהודא האריך לגבי אבל, והביא כמה ראיות **דליכא חיוב** ללמוד בדברים הרעים, אלא דזהו רק **היתר** וכן מסיק להלכה דרק רשות ללמוד ולא חיוב עי"ש, ומזה הוכיח בערך השלחן דגם בת"י ליכא החיוב דת"ת כלל, ולכן אם אינו רוצה ללמוד כלל הרשות בידו.

ועי' עוד בסוף שו"ת מהריט"ץ (בחלק החידושים דף יב, א בד"ה ותו) שהקשה בהא דקיימ"ל דאבל אסור בד"ת איך יבוא אבלות דרבנן וידחה מ"ע דאורייתא דת"ת, והשדה חמד (מערכת ו' אות ט"ו ד"ה והגית) הביא דבריו וכתב שאינו מבין קושייתו, דאין אבל פטור מת"ת שהרי אמרו דלומד בדברים הרעים ומי פטר אותו מלעסוק בדברים הרעים עי"ש. ואפ"ל דמהריט"ץ סב"ל כהשבט מיהודא שהוא פטור לגמרי מת"ת ואי רוצה שלא ללמוד רשאי ולכן אי"ש קושייתו, ועי' גם בח"י הריטב"א מו"ק יד, ב, ד"ה אבל שהקשה דאיך אמרינן דאבל חייב בכל המצוות חוץ מן התפילין הרי הוא פטור ממצוות תלמוד תורה? ותירץ דאין למדין מן הכללות אעפ"י שאמרו בהן חוץ כו' עי"ש, ומשמע דסב"ל להריטב"א דאבל מופקע לגמרי מהחיוב דת"ת, ולפי מה שדימה הערך השלחן הדין דאבל לתשעה באב נמצא שגם הם סב"ל דבתשעה באב ליכא החיוב דת"ת.

אבל עי' בסי' כרס יעקב (סי' ו') שהאריך בזה, ומביא מ"ש בשדה חמד אסיפת דינים (מערכת בין המצרים סי' ב' אות י"ב) דודאי גם בתשעה באב יש החיוב דת"ת אלא שאסור לו לעסוק בדברים המשמחים אך חייב בודאי לעסוק בדברים הרעים עי"ש. ומביא גם מ"ש הגר"ח פאלאג'י בסי' מועד לכל חי (סי' י' אות כ"א) וז"ל: ומ"ש בשבט מיהודא לענין אבל, וערך השלחן לגבי ת"יב דאם רוצה להיות בטל מת"ת רשאי, לי הפעוט צריכה רבה ואני מצטער על שהנשים בטלות והם באו להוסיף על האנשים וזה דבר תמוה, ועי' בסדור עמודי שמים (דף עא, א) ובמאמר מרדכי סי' תקנ"ד כו' עכ"ד. ומביא גם שהחכם צבי בסי' ק' חולק על השבט יהודא וסב"ל דגם אבל חייב בת"ת, וראה גם בערוך לנר סוכה כה, ב, ד"ה אבל דסב"ל שהאבל חייב בת"ת, וראה גם בקובץ אורייתא קובץ י"ד ע' קל"ט והלאה מה שהאריך בזה, ובסוף מסיק גי"כ שבתשעה באב יש חיוב דת"ת וחיוב

ללמוד בדברים המותרים עיייש, וזהו דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א
כפי שדובר בהשיחה.

ל י ק ו ט י ש י ח ו ת

איסור ערלה אי הוה רק בפירות

ב בלקו"ש פי בלק (בסעי' ג') מקשה במ"ש רש"י (כג,י) בפירושו השני: "די"א עפר יעקב אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר, לא תחרוש בשור וחמור לא תזרע כלאים אפר פרה אדומה ועפר סוטה וכיו"ב" דלמה לא מנה מצוות "ערלה" כדאיתא במדרש? וממשיך דעכצ"ל שרש"י סב"ל דעי"פ פשוטו של מקרא מצות ערלה אינה בכלל המצות שעושים בעפר, כי המצוה היא בפירות האילן ולא בעפר עיייש.

ויש להעיר בהך דפסחים מד,ב, דיליף הדין דטעם כעיקר בנזירות, וממשיך דמה נזירות שאינו איסור עולם ויש היתר לאיסורו ואינו אסור בהנאה אמרה התורה דטעם כעיקר, כלאים שאסור בהנאה והוא איסור עולם ואין היתר לאיסורו כ"ש דטעם כעיקר וה"ה לערלה בשתים, ופירש"י דבערלה יש לעשות הק"ו רק מבי דברים שהוא אסור בהנאה ואין היתר לאיסורו, אבל אין איסורו איסור עולם כיון דלאחר ג' שנים נפקע האיסור, ובתוס' שם ד"ה וה"ה הקשה ר"ת דבערלה הנאסר הוא רק הפירות ולא האילן, ופירות אלו שהם ערלה נשארים באיסורם לעולם וא"כ איך אפ"ל דאין איסורם איסור עולם? ולכן פ"י ר"ת באופן אחר עיייש, והר"י פירש שם ג"כ ע"ד רש"י. וע"י גם קידושין לח,א, בתוד"ה וה"ה.

ולכאורה י"ל דפלוגתתם תלוי בהנ"ל, דרש"י סב"ל (בדרך הלכה) שהאיסור לא חל רק על הפירות אלא גם על הקרקע והאילן שחל עליהם איסור לגבי הפירות היוצא מהן שהן אסורות, (בדוגמת שמצינו קנין דקל לפירותיו, דאין לו קנין בגוף האילן מצי"ע אלא לגבי פירות היוצא ממנו), ולכן שייך

שפיר לומר בערלה דאין האיסור איסור עולם, דהאיסור שחל על הקרקע והאילן לגבי הפירות נפקע לאחר ג' שנים, משא"כ ר"ת סב"ל (כשיטת רש"י בפשוטו של מקרא) שהאיסור חל מעיקרא רק בחפירות ולא בהקרקע וכ"ו ולכן שפיר מקשה דלא שייך לומר דאין האיסור איסור עולם כיון דבהפירות נשאר איסורן לעולם, אלא דמ"מ בפשוטו של מקרא סב"ל לרש"י כפי שהוא בפשטות שהאיסור הוא רק על הפירות, ולפי מסקנת השיחה אפ"ל דגם בפשוטו של מקרא סב"ל לרש"י כבדרך החלכה, ומ"מ לא שייך כאן למנות ערלה, כיון דלא שייך בזה הענין דאין חשבון כ"ו שאין זה ענין תמידי.

≈ ≈ ≈

פעולת עפר סוטה

ג) בסעי' ה' מבאר הענין ד"אין חשבון" בנוגע ל"עפר סוטה" דאין הכוונה רק למעשה לקיחת העפר שבקרקע המשכון, אלא לכל זמן קיום עפר זה בתור עפר סוטה ופעולתו בתור עפר סוטה כולל שהאשה נטהרת לבעלה, ועוד - "ונקתה ונזרעה זרע" - שכל המשך הזמן שלאח"י נכלל במצוה זו עיי"ש.

ויש לקשר זה עם מ"ש בלקו"ש חכ"ח ע' 36 בביאור דברי רש"י "ונקתה, ממים המאררים ולא עוד אלא ונזרעה זרע אם היתה כו"י (נשא, ה, כח) דכוונת רש"י להדגיש ד"ונזרעה זרע" אינו ענין של שכר סתם משום קלונה, אלא דזהו תוצאה ופעולה מהמים עצמם, דלא רק שהמים לא יפעלו שום פורעניות אלא שהם עצמם יפעלו ענין של ברכה עיי"ש בארוכה, דזה מתאים להני"ל דכל ההמשך דונזרעה זרע הוא המשך פעולת המים [שיש בהם העפר].

והנה בהשיחה שם בסעי' ב' הובא הגמ' (סוטה כו, א) דר"ע אומר שאם היתה עקרה נפקדת, ור' ישמעאל מקשה ע"ז "אי"כ יסתרו כל העקרות ויפקדו כו' אי"כ מה ת"ל ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער וכ"ו, וכן הוא בברכות לא, ב, וצריך ביאור במאי פליגי ר"ע ור' ישמעאל, דלר"ע לא קשה קושיית

ר"י דא"כ יסתרו כל העקרות ויפקדו: וראה בסי ברכת אהרן
(על מסי ברכות מאמר רע"ב) מ"ש בזה.

ויש לבאר פלוגתתם עפ"י הנ"ל, דפליגי אם הברכה דזונרעה
זרע הוא שכר **סתם** שמקבלת משום הקלון, ואינו שייך להמים
והעפר, או כנ"ל דכל זה הוא המשך פעולת המים והעפר.

דהנה בהא דאיתא בברכות שם שאמרה חנה אלך ואסתתר, מקשים
המפרשים דאיך **תגרום** מחיקת השם? ותירץ בסי בית יוסף שם
(בשם השמן קרח) דמשום לעשות שלום בין איש ואשתו מותר
למחוק וכדאמרינן גדול השלום שאפילו שמו של הקב"ה נמחק
עליו, וכוונת חנה היתה ג"כ משום שלום בין איש לאשתו
ע"י"ש, וכן תירץ בסי כרם נטע סוטה שם.

ובסי בית אפרים (וי"ד סי' ס"א) ביאר הענין דמחיקת השם
בסוטה דהלאו דלא תעשון כן הוא רק כשהוא בדרך השחתה, אבל
אם כוונתו לתקן אי"כ לאו ואיסור מעיקרא (ולכן לא שייך
ללמוד מכאן עדול"ית) ושכ"כ בשו"ת הרמ"א סי' ק', דכיון
דהמים באים להוציא מיד ספק ומידי איסורא, אין זה בכלל
מחיקת ה' שאנו לומדים ממ"ש ואבדתם את שמם לא תעשון כן
לה"א כו' ע"י"ש, וראה בזה בסי בית אהרן (להגר"ד צוקערמאן
ז"ל) ע' שע"ד.

ושם בבית אפרים (בד"ה אך מה) לענין מחיקת ה' ביאר דכל זה
הוא אם התיקון הוא כאן גופא, אבל אם אין התיקון במחיקה
זו במקום זה, רק שאעפ"כ צריך למחוק כדי לתקן במקום אחר
אסור, דמ"מ במקום זה נעשה השחתה וקלקול, ומה שיתקן ע"י
במקום אחר אין זה מציל מלקרוא ע"ז שם השחתה וקלקול
ע"י"ש.

ולפי"ז י"ל גם בעניננו, דהנה בהא דמותר למחוק שם ה'
בסוטה י"ל משום זה גופא, משום **זעצם המים** פועלים לברר
הספק ולהוציא מידי איסורא, ובכה"ג ליכא איסור דמחיקה
כנ"ל, אבל בנוגע לזה שכל העקרות יסתתרו בכדי להפקד
ובשביל שלום בית, הנה אי נימא דזה נפעל ע"י גוף המים,
נמצא דהתיקון הוא ע"י המים והעפר גופא ובכה"ג ג"כ מותר,

אבל אי נימא דזהו שכר צדדי בשביל הקלון, נמצא דאין תיקון מגוף המים אלא עיי תוצאה צדדית, ובכה"ג י"ל דאסור למחוק שם ה' כיון דכאן גופא ה"ז ענין של השחתה וקלקול, ובמילא לא קשה דא"כ יסתרו כל העקרות ויפקדו, ובמילא אפ"ל דבזה גופא פליגי ר' ישמעאל ור"ע אם הברכה דזונרעה זרע בא מהמים והעפר גופא, או שהוא שכר צדדי, וראה הערות וביאורים גליון שד"מ סי' א'.

≈ ≈ ≈

ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה

ד) בסעי' ו' כתב דהטעם שקיום המצוות "לא תחרוש בשור וחמור" או "לא תזרע כלאים" נחשב כ"אין חשבון", דכל פעם שהוא חורש או זורע הוא מקיים מצוות אלו - הוא לפי שקיומם הוא באופן דעפר, מתוך ביטול וקבי"ע, כי הוא אומר "אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי" ואז מתקיים בו "ישב (שפועל בעצמו ישיבה ועכבה) ולא עבר עבירה לא נותנים לו שכר כו" נחשב כקיום המצוה עיי"ש.

ולכאורה יל"ע דהרי בקידושין שם (לט,ב) מקשה על המשנה ד"כל העושה מצוה אחת מטיבין לו כו" עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה [וא"כ אפילו לא עשה נמי], ומתרץ התם כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה ומביא שם כמה דוגמאות עיי"ש, ולפ"ז איך שייך לומר שבכל פעם שהוא חורש ה"ז נחשב כקיום מצוה עיי"ש שלא חרש בשור וחמור, הרי בכה"ג לא בא דבר עבירה לידו וניצול הימנה?

ואולי אפ"ל עפ"י מ"ש בס' יד דוד בקידושין שם שמביא מתניתין דסוף מכות דישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה, ואח"כ ממשיך דמה דם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גזל וכו' ולאחר כמה קושיות שהקשה בזה מסיק דפשיטא דכל הפורש מן העבירה אעפ"י שלא בא לידו אבל אם רוצה ה"י יכול לעבור מקבל שכר, אבל אין השכר גדול י"כ כעושה מצוה בפועל, כי העושה מצוה בפועל יש לו כל

המעלות דחשיב במתניתין בקידושין דמטיבין לו וכו', אבל בפורש מן העבירה אף שיש לו שכר אינו גדול כ"כ כמי שעשה בפועל, וזה שהוקשה לו להמקשן בקידושין דקאמר התם ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר **כעושה מצוה** משמע דהוה כעושה מצוה ממש, ולזה תירץ דאיירי כשבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה, ומי"מ משמיע התנא עוד בבא בהמשך לזה, דגם בלא בא עבירה לידו בפועל אלא דאם רוצה יכול לעבור כמו בהך דדס, דמקבל שכר, אבל זהו שכר סתם ולא כעושה מצוה, ולכן דייק התנא בזה וקתני "מקבל שכר" ולא שכר כעושה מצוה עי"ש בארוכה.

דכ"י"ז נמצא בהדיא דגם בלא בא עבירה לידו כו' ג"כ מקבל שכר, וכמבואר כן במתניתין דמכות כ"ל, אלא דמלשון השיחה "שנחשב כקיום המצוה" וכן ממה שהובא המימרא ד"ישב ולא עבר וכו'", לא משמע לכאוי דמתכוון לזה, ויל"ע עוד. (ועיי רמב"ם הלי תשובה פ"ב ה"א והלי יסוה"ת פ"ה ה"י דמשמע דזהו משום קידוש השם).

הבל"ג שבעבודתם של ישראל

הת' אלישיב הכהן קפלון
 ≈ תות"ל 770 ≈

במשנ"ת בהליקוט לפי בלק - שני הפירושים שברש"י, אולי יש להוסיף בפנימיות הענינים, ע"פ משנ"ת בכ"מ (קוני ט"ו סיון, ועוד) שהביטול שמצד האדם, אף אם הוא באופן של מס"נ, הרי כיון שקשור הוא עם מציאות האדם, ה"ה מוגבל, ודוקא ע"י שנרגש בו הביטול שמצד האלקות (מצד הבחירה בנש"י כו') - הביטול הוא אמיתי.

עפ"ז יל"פ גם בנדו"ד - שהצורך בשני הפירושים הוא, כי ענין ה"אין מספר" שביהודי צריך להיות בבי הקצוות: מצד אחד ההדגשה היא על כך שזה נעשה מצד ה"ואהבהו" של הקב"ה, שע"ז נעשה נער ישראל (הביטול שמצד האלקות) ומתגלה ה"אין

מספר" בכל יהודי בתור פרט, כיון שהקב"ה הוא "אין מספר". לאידך צריך ענין זה להימשך בעבודתם של ישראל - עבודת המטה.

וזהו ענינם של שני הפירושים: פירוש האי' - מעלתם של ישראל מצד אהבת הקב"ה. פירוש הב' - שענין זה פועל גם בעבודתם של ישראל (מצד עצמם) שמתבטאת בעיקר בענין המצוות (ביחס לתורה שמלמעלמ"ט), שגם בהם מתבטא ה"אין מספר", בפשטות ובגלוי, שהפעולה נמשכת (או חוזרת ע"ע) בעוה"ז.

ואפ"ל שזהו הביאור בהערה 60, שעיי קיום המצוות מתוך קבעומי"ש, הפעולה היא נצחית גם **למטה** (ולא כבתניא פכ"ה, שנצחית **למעלה**, ששם מדבר בקיום המצוות סתם) - דמכיון שצ"ל שהענינים יומשכו בעבודת האדם, ה"ז נעשה במיוחד ע"י הקבעומי"ש **שמצד האדם**, דאף שגם המצוות עצמם נתלשו בענינים גשמיים, מ"מ אי"ז מספיק, דכיון שהאדם רק מקיים **הציווי** של הקב"ה - חסירה כאן עבודת האדם, משא"כ בקבעומי"ש שבאה מכח האדם (דהכל בידי שמים חוץ מיר"ש, וכמשנ"ת בקוני ג' תמוז ש.ז. וראה שם שאהבה שמתעוררת כמים הפנים כו' (גם) ע"י "ואוהבתו" של הקב"ה) היא בעיקר מצד למעלה.

ולכן ההמשכה היא נצחית גם למטה, כיון שאז נעשה האדם מצד **גדרי המטה** - כלי להמשכה זו, ועי"פ המבואר בליקוט י"ל עוד יותר שעבודתו היא **דוגמת** ההמשכה, כיון שגם עבודתו היא באופן של "אין מספר". (ולהעיר מקונטרס יו"ד שבט תשמ"ט. וראה הערה 41 בקוני י"ב תמוז ש.ז. בנוגע לתורה ותפלה שאף שמוכרחת עבודת האדם, מ"מ השייכות להמשכה היא כללית בלבד, ואולי כ"ה גם בנוגע למצוות).

הי עניו והי חסיד

הת' יוסף ישעי' ברוך
 ≈ תלמיד בישיבה ≈

בלקו"ש בהעלותך ש.ז. ס"ב בהביאור (דבעל תורת הקנאות) דעל הלל נאמר תחלה "הי חסיד" ואח"כ "הי עניו", ובשמואל הקטן

להיפך, דאלו שהספידו את הלל ס"ל דענוה גדולה מכולן ולכן סיימו בענוה, ואלו שהספידו שמואל הקטן ס"ל דחסידות גדולה מכולן ולכן סיימו בחסידות. אבל קשה לפרש כן, כי בירושלמי הובא בבי' הסיפורים עניו לפני חסיד, ולכן מבאר דהחילוק הוא בדרגת הלל הזקן ושמואל הקטן עצמם, ובירושלמי מדובר בדרגא אחרת שלמעלה מבי' האופנים הנ"ל. וצע"ק דהדרא קושיא לדוכתא - דהרי מה"ט חקשה על הבי' האי הנ"ל (דתורת הקנאות) כי בירושלמי הובא בשתייהם עניו לפני חסיד, והוא הדבר בביאור שבהשיחה? (דהרי הקושיא מירושלמי לבי' האי הנ"ל הוא דאפ"ל דנחלקו הבבלי והירושלמי בפלוגתא במציאות בשיטת המספידים שהספידו את הלל - אי ס"ל דענוה גדולה (כשיטת הבבלי) או דחסידות גדולה (כשיטת הירושלמי) והי"נ לבי' הבי' דהשיחה - הרי ישנה מחלוקת במציאות על איזה דרגא (הספידום?) וצ"ל, דלבי' הבי' - לא נחלקו על מה **הספידום**, כ"א דהבבלי והירושלמי מדגישים - כאו"א מהם - ענין אחר ממעלות הלל ושמואל שזכרו בההספד (כאו"א לפי ענינו כבהערה 74). משא"כ לבי' האי - הרי בבבלי נזכר בהלל חסידות לפני ענוה ובשמואל להיפך, ועכצ"ל דהרי זה כפי שהספידום בפועל, וא"כ ל"ש פלוגתא במציאות - שהירושלמי ס"ל דבשתייהם נזכר עניו לפני חסיד.

≈ ≈ ≈

ג' דרגות בענוה

בלקו"ש בהעלותך ש.ז. בס"ג - בגי' הדרגות דענוה: (א) שאינו מחזיק טובה לעצמו .. כי יודע אשר כל מעלותיו ניתנו לו מהקב"ה .. **ואפשר** שאם היו לו להשני מעלות אלו בטבע תולדתו הי' מגיע ע"י עבודתו למדרגה עליונה יותר. (ב) .. משפיל אי"ע ומרגיש אי"ע למטה מכל אדם .. עד **שפשוט** בשכל אצלו (ולא רק "**אפשר**") שאם היו לו להשני מדות ותכונות אלו שהקב"ה נתנם לו, הי' **בודאי** למעלה יותר ממנו. עכ"ל. וצע"ק, למה בדרגא הראשונה מוסיף (מהמובא בחסידות) שאפשר שאם היו לו להשני מעלות אלו בטבעו הי' מגיע למדרגה עליונה יותר, דבכדי לבאר **שלילת ההתנשאות** משאר בני"א (ולא כמדריגה הבי' - שמשפיל אי"ע מכל אדם) סגי בזה שיודע שמעלותיו ניתנה לו

מהקב"ה וממילא אין לו להתנשא? ועוד, דע"י ההוספה דאפשר שהשני היי מגיע למעלה יותר - יש בזה גם משום השפלה ביחס לשאר בני"א, והרי זה דומה ושייך לדרגא הב"י ויתירה מזו: דלפ"י כל ההבדל בין דרגא האי לדרגא הב"י הוא שבדרגא האי הרי"ז רק ספק שהשני היי מתעלה יותר ע"י מעלות אלו, ובדרגא הב"י פשוט בשכלו שהשני היי למעלה יותר, וא"מ כ"כ ההבדל שביניהם, והשינוי **במהות** וסוג הענוה שלהם? (משא"כ באם ההוספה דאפשר שהשני היי למעלה יותר היי בסוג הב"י מובן שפיר ההבדל בין דרגא אי לב"י, שבדרגא אי הרי זה רק שלילת ההתנשאות, ובדרגא ב"י משפיל א"ע, שאפשר - ועד שודאי - שהשני היי נעלה יותר). וכ"כ בלקו"ש חיי"ג (ע"י 30) - ע"ש שמדייק ש"ע"כ אינו מסתפק [במאמר וירא העם תשי"ן] בהב"י בזה שידע [משה] אשר כל עניני מעלותיו הוא מה שניתן לו מלמעלה, כי זהו רק טעם לשלילת ההתנשאות במעלתו על הזולת - ומוסיף "ואפשר שאחר אם היו לו כוחות אלו היי מגלה את הכוחות **יותר**" שזהו טעם המחייב הכנעה לגבי הזולת. עכ"ל. וכנ"ל. גם צ"ב במש"כ בס"ה וז"ל: "דרגא האי שהוא קטן בעיני עצמו, ודרגא שלמעלה מזו שמרגיש א"ע פחות וירוד מכל אדם", והרי בדרגא האי אין זה כי אם שלילת התנשאות, ולא שקטן בעיני עצמו (שפל ועניו, ורק שמושלל מהתנשאות וגדלות וכ"ו)? ויש להוסיף: על פי מש"כ בחיי"ג (ע"י 30) הנ"ל, דפירושו הפשוט דעניו היינו **ההכנעה** בפני כל האדם [ומה"ט - כנ"ל - אינו מסתפק בזה שידוע שכל מעלותיו ניתנו לו מלמע"י כ"א מוסף שאפשר שהשני יגלה יותר המעלות, כי דוקא ע"י מובן פ"י עניו כפירושו הפשוט - הכנעה דוקא ולא שלילת התנשאות - ע"ש בחיי"ג] וא"כ בנידו"ד איך נזכר דרגא האי בתור אי הדרגות שבענוה, והרי פ"י **הפשוט** דענוה הוא הכנעה דוקא ולא **שלילת התנשאות**!

וכהנ"ל מכריח לומר, דגם בדרגא האי יש בו הכנעה ושפלות ולא רק שלילת התנשאות (דאלי"כ אינו נקרא "עניו"), וההבדל בין דרגא האי להב"י הוא כמש"כ בס"ה הנ"ל, ש"דרגא האי שהוא קטן בעיני עצמו, ודרגא שלמעלה מזו שמרגיש א"ע פחות וירוד מכל אדם" ז.א. דבדרגא האי ההכנעה שלו הוא בזה ש"קטן בעיני עצמו" מבלי להתייחס (ליחסו) לשאר בני"א, משא"כ בדרגא הב"י ענינו הוא מלכתחילה להרגיש שפלותו - ולהשפיל

א"ע - ביחס לכל אדם. וכהלשון בס"ג, דבדרגא האי ענינו הוא "שאינו מחזיק טובה לעצמו" מבלי להתייחס (ליחסו) לשאר בני"א, אלא ש"במילא אינו מרגיש א"ע למעלה משאר בני"א", כי אינו מחזיק טובה לעצמו, אבל אין ענינו להשפיל א"ע ביחס לשאר בני"א, כ"א להיות "קטן בעיני עצמו", אבל בדרגא הב' "לא רק שאינו מחזיק טובה לעצמו אלא" שענינו מלכתחילה להיות "משפיל א"ע ומרגיש א"ע למטה מכל אדם" (- ס"ג שם). ומה"ט בדרגא האי נוגעת החוספה שאפשר שהשני הי' נעלה יותר, כי א"יז שלילת התנשאות לחוד כ"א גם הכנעה, אלא שהכנעתו היא רק להיות קטן ביני עצמו, וממילא מספיק שאפשר שהשני הי' נעלה יותר, אבל בדרגא הב' שענינו מלכתחילה להשפיל עצמו ביחס לשאר בני אדם צ"ל אצלו פשוט בשכלו שהשני ודאי הי' נעלה יותר. ועצ"ע בכ"ז.

≈ ≈ ≈

מורד במלכות (גליון)

בגליון לה (תקמג) העיר הרב ש.ח. במש"כ בלקו"ש ח"ד (ע' 1050 הערה 12) ד"לכן כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו, כי .. המלוכה - נוגעת בכל מציאותו, עד לעצם חיותו" ובהמשך הענין שם (בהערה 17) **שכל** אנשי הדור צריכים לקבל חיותם ע"י הנשיאים "גם הפושעים ומורדים בהם (תניא פ"ב). כי מכיון שהם ראשי בני"י, הרי חיות כל האיברים מוכרח להיות נמשך מהראש דוקא". וצ"ע טעם החילוק בין מורד במלכות שיש למלך רשות להרגו מכיון שצ' לקבל חיותו ע"י המלך, והמרידה בו פוגעת בעצם חיותו, למורד בנשיא שחיותו נמשך ע"י הנשיא וכו' ע"ש במש"כ לחלק ביניהם.

אמנם מהמשך השיחה שם משמע שאין כל מקום לחילוק בין מלך לנשיא, ואדרבה דמש"כ שכל אנשי הדור מקבלים חיותם ע"י הנשיא מוכיח מזה שכ"ה במלך, ועד שהמורד בו יש לו רשות להרגו וכו', ע"ש בהשיחה. ואולי י"ל, דזה שגם הפושעים ומורדים מקבלים חיותם מהנשיא שאני, כי חיותם נמשך "מבחי אחוריים של נפש רוח ונשמת ת"ח" (שם בתניא פ"ב), משא"כ מצד הפנימיות "יש למלך רשות להרגו", דזה שמורד ופושע בו

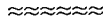
נוגע בעצם חיותו (מצד הפנימיות - שאינה משפיעה אלא כפי רצונה וחפצה האמיתי למי שבטל אליו). והרי מכיון שבחי פנים אינו שורה עליו וכו' "לכך היא מקום המיתה והטומאה" (כמשי"כ בתניא פכ"ב לגבי קליפות וסי"א). באו"א קצת: ע"ד משי"כ באגה"ת פ"ה שענין הכרת הוא שנכרת ההשפעה משם הוי ב"ה, ואעפ"כ "נמצאו בכל דור ודור כו"כ חיבי כריתות .. שהאריכו ימיהם ושנותיהם בנעימים" (פ"ד שם), כי "זהו בזמן שהיו ישראל במדריגה עליונה כשהיתה השכינה שורה בישראל בביהמ"ק ואז לא היו מקבלים חיות לגופם רק .. מבחי פנימי השפע .. אך לאחר שירדו ממדריגתם וגרמו במעשיהם סוד גלות השכינה .. שירדה השפעת בחי ה"א תתאה הנ"ל .. [שזהו "בזמן הגלות אחר החורבן" - שם בספ"ו] אזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל חיות לגופם וכו"ו ועד"ז בנידו"ד דבזמן הבית ישל למלך רשות להרגו כי נכרת ונפסק שורש השפעתו מכיון שהמרידה במלוכה נוגעת בעצם חיותו, משא"כ בזה"ג שייד לקבל גם מבחי אחוריים, ולכן גם הפושעים מקבלים חיותם [מבחי אחוריים] ע"י הנשיא [ולהעיר מזה שהמלוכה הופסקה לאחר החורבן ו"ראשי גליות שבבל במקום מלך הן עומדים" (רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד הי"ג) ובא"י הי' נשיא [וכמאמחז"ל (סנהדרין ה,א הוריות יא,ב וראה פירש"י ויחי מט"ז) הכא שבט התם מחוקק] ראה לקו"ש חכ"ג ע' 193 הערה 32, ובכ"מ. וצ"ע - באם המורד בראשי גלויות שבבל יש לו רשות להרגו, דלא מצינו כן כ"א בנוגע למלך].

ועו"ל עפ"משי"כ בקונטרס ומעין (מאמר ו' פ"ג ועוד) דאף שבזה"ג מקבל חיות מבחי אחוריים ועד שנוטל חלק בראש (כמשי"כ שם בתניא) מ"מ סו"ס בהכרח שתופסק ההשפעה, כי אי"ז ענינים ומקומם של ישראל לקבל מבחי אחוריים. ועפ"ז י"ל דלכן יש למלך רשות להרגו דאע"פ ששייך לקבל מבחי אחוריים מ"מ [בהכרח שתופסק ההשפעה כן] אי"ז ענינו לקבל משם [ויש להמתיק ד"יש למלך רשות להרגו" ולא שנכרת מאליו ההשפעה אף שהמרידה מצ"ע נוגעת בעצם חיותו, כי מצ"ע יכול לקבל מבחי אחוריים, אך מכיון שסו"ס אין ענינו לקבל משם, דהרי ישראל שייכים לפנימיות רצה"ע, ע"כ יש לו רשות להרגו (ולהפסיק ההשפעה) ודו"ק].

ואוי"ל באוי"א עפימשי"כ בלקוי"ש חי"ט (עי' 165 ואילך, ובכ"מ) ראה גם בשיחת בי' ניסן תשמח (סה"ש תשמח ח"ב עי' 43) בהחילוק שבין נשיא למלך, דנשיא הוא **ראש** הדור ולכן הנשיא הוא הכל, משא"כ מלך הוא **לב** כל קהל ישראל ומבאר שם (בחי"ט) דענינו של הלב הוא שהוא **חיות האיברים**, ואין לו ענין אחר משלו ולכן "לבא איהו רכיך וחלש", מכיון דמציאותו הוא בשביל שאר האיברים, ועד"ז במלך הי"ה ב"צוגעטראגענקייט" תמידי לעם "אשר יוציאם ואשר יביאם", ומה"ט יש חלישות במציאותו (לגבי העם) מכיון שמקבל מהעם (כל צרכיו ופרנסתו, ועד לכל רצונותיו, ע"ש). אמנם מוח וראש הי"ה מובדל מאיברי הגוף, דאף שהוא מקור החיות דהגוף, אבל נשאר בהבדלה, מכיון שהוא מציאות לעצמו, ורק שעל ידו נמשך חיות לאיברים [וע"ז חי בעצם וחי להחיות ואכ"מ - ראה בהמשך תשי"ח (עי' צו והלאה ועוד) דנקודת החיות שבמוח הי"ה חי בעצם, והתפשטות החיות (שבלב) הי"ה חי להחיות, ואכ"מ]. ועד"ז בנוגע לשכל ומדות, שהמשכיל הי"ה בהדלה מהמושכל (דאלי"כ הרי זה (שוחד ש)מטה שכלו) משא"כ מדות הוא ההרגש והיחס להמורגש, ולכן א) מדות ענינם התפעלות משא"כ שכל ענינם התיישבות. ב) במדות שייך שינויים לפי ההרגש, משא"כ בשכל (אמיתי) לא שייך שינויים. ושם בהערה 51 מספר השיחות תורת שלום (עי' 189) ד"עצמי זהו מוחי" ע"ש בארוכה. ולפי"ז י"ל בנידו"ד, דמלך שענינו לב - מדות, מכיון שענינו "חיות העם" הרי המרידה בו פוגמת ונוגעת בהביטול למלך (דמדות שייך בו שינויים) ולכן דינו מיתה, משא"כ בנשיא שענינו מוחין - עצמי, הרי הוא בהבדלה מהעם והמרידה בו אינה פוגעת בהביטול למלך, מכיון שהמשכת החיות שע"י הנשיא הוא בדרך ממילא ולכן גם הפושעים מקבלים חיותם ע"י הנשיא, אבל כנ"ל דוחק לחלק בין מלך לנשיא, כי בשיחה הנ"ל (בח"ד) משמע שאין נפק"מ בין מלך ונשיא בענין זה, ואדרבה שענין זה הוא במלך כבנשיא, עי"ש.

עוד להעיר במשי"כ הרב הנ"ל שם (בגליון תקמג) לתרץ דבמלכות יש ציור מסויים ולכן שייך להיפרד מזה ע"י ההתנגדות לציור זה, משא"כ בנשיא - דע"ז נמצא בשיחת ש"פ נצו"י כג אלול תשמט (בסה"ש תשמט ח"ב עי' 707) בענין זה (המדובר בח"ד הנ"ל) שמאן דמחוי במחוג קמי מלכא חייב מיתה, דכ"ז רק

בדרגא נמוכה יותר (בביטול) שהביטול הוא שלילת מציאותו, אבל ישנה ביטול באופן נעלה יותר לדרגא נעלה יותר ששם אי"צ בשלילת המציאות, כי הוא שלילת החיוב ושלילת השלילה, וממילא "מחוי במחוג" אינו סותר ומנגד להביטול למלך. ועד"ז בנידו"ד בדדרגת מלך שהוא ציור מסויים כל המנגד לציור זה הי"ה הפכו ונפרד ממנו וחיוב מיתה. אמנם בנשיא שלמעלה מכל תואר וגדר שלילת החיוב ושלילת השלילה, גם כשפושע ומורד, אי"ז סותר לההתקשרות לנשיא, מכיון שהעצם נמצא בכל מקום גם במקום הפירוד (בחיצוניות) וממילא גם "מאן דמחוי במחוג" מקבל חיותו ע"י הנשיא - העצם. וד"ל.

גיור בזמן הזה

הת' בנציון רבינוביץ
 ≈ תות"ל 770 ≈

בלקו"ש חיי"ח בשיחה לפי מסעי בין-המצרים ע"י 411 ואילך, (ונדפס ג"כ בהלכות בית הבחירה עם חידושים וביאורים (קה"ת) בפתיחה), מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א זה שע"י לימוד צורת הבית אין "בנין ביתי בטל", שזהו החיוב דועשו לי מקדש בזמן הזה.

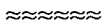
ומביא ב' דוגמאות לזה (שע"י פעולות כ"ו עתה, מקיימים חיובים ששלמותם דוקא לע"ל): תשובה וגירות. תשובה - שע"י וידוי דברים בלבד מבלי הבאת קרבנות - מקיימים את מצות התשובה בשלמות. גירות - שבמילה וטבילה סגי. ואף שאין "הרצאת קרבן" - הגיור הוא בשלמות, ע"כ.

וצלה"ב דע"פ הנ"ל (בנוגע לבנין הבית ובפרט) בנוגע לתשובה, שע"י וידוי דברים יוצאים י"ח ענין הקרבנות, מדוע לא יהי מוטל על הגר, מלבד מילה וטבילה גם לימוד תורת הקרבנות שעליו להביא לעת"ל ואזי תהי הגירות עכ"פ בשלמות יותר?*

ואוי"ל בפשטות, שהרי בבנין הבית ובענין התשובה - אין אופן אחר לפעול ענינם, **כי אם** עיי וידוי דברים, לימוד ההלכות כו'. משא"כ בגר שיש לו כבר ב' תנאים עיקריים מילה וטבילה - אין הענין דהרצאת קרבן נוגע לעצם הגדר דהגיור וכמבואר בכ"מ בארוכה (ראה גם לקו"ש חגה"ש תשמ"ט).

(*) **ראה** גליון רמח, סימן ג', אות וא"ו, בארוכה אודות ענין זה.

המערכת

העילוי בזכר לבית המקדש

הת' ארי' קאפלאן
 ~ תלמיד בישיבה ~

בלקו"ש חיי"ח עמוד 415 ואילך מבאר כ"ק אד"ש החילוק בין הלימוד מהפסוק "ציון היא דורש אין לה" להפסוק "שאלו שלום ירושלים", שמהפסוק הראשון למדים רק שצ"ל **זכר** (לענין **שבעבר**). משא"כ מהפסוק שאלו גוי למדים שזהו חיוב ששייך להווה (לימוד הלכות הבית), עכ"ל.

ולכאורה צלה"ב, דא"כ מהו הצורך גם **בזכר** לענין **שבעבר**. ואפ"ל בדא"פ (בקצרה): שיש מעלה בענין שכבר הי' בעבר (כבר הי' לעולמים), שאזי הענין קשור יותר עם גדרי הזמן והמקום.

משא"כ בלימוד שהוא חיוב בהווה, ועייז אין "בנין ביתי בטלי", הי"ז מדגיש רק **שענינו** של ביהמ"ק חי וקיים (ברוחניות), אבל זה גופא נרגש באדם (ומשפיע גם על לימודו הלכות צורת הבית) דוקא כשכבר הי' ענין זה **בגשמיות** בעבר. ולכן צ"ל גם זכר לביהמ"ק שהי' בעבר.

ולהעיר ממארוז"ל בריש פי חלק בסנהדרין, שההוכחה על תחיה"מ היא "דלא הוו חיי דהוי חיי לא כ"ש"י, שבזה מודגש שהאמונה בהענינים שיהיו בביאת המשיח (תחיה"מ ועד"ז ביהמ"ק) נרגשת יותר (מצד השכל) מצד זה שהענינים היו כבר בעבר.

כ"ק אדמו"ר האמצעי - התבוננות בפרטיות

הר' מיכאל חנוך גאלאמב
- כולל אברכים -
שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בלקו"ש ח"ה ט' כסלו (ע' 131) מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א [שאע"פ שכל אי מהנשיאים הוא מאור, ובמאור אין שייך השתלשלות מ"מ ישנו איך שהנשיאים הם בספ"י, ואומר] שענין של כ"ק אדמו"ר האמצעי הוא ספ"י הבינה. ומוסיף ע"ז בהע' 21: - "שלכן דוקא הוא דיבר בענין השינה בסוכה מצד מקיפים **דבינה** כמבואר בארוכה בשיחת ש"פ בראשית תש"ל. ע"כ.

ואולי אפשר להעיר, שיש לבאר על דרך זה בנוגע לעוד ענין המובא בתורת כ"ק אדמו"ר האמצעי, והוא, שהתבוננות צריך להיות בפרטות דוקא ואין להסתפק בהתבוננות בכללות הענין. ומביאו כ"ק אדמו"ר שליט"א בשמו כמה פעמים בכ"מ.

וראה גם שיחת יו"ד שבט ש.ז. השייכות המיוחדת לשנת הארבעים, גם לאחרונה בהתוועדות ש"פ שלח מבה"ח תמוז, מדובר בענין שילוח המרגלים לתור את הארץ **בכל פרטי** (ונת' ענינו בעבודת האדם בכיבוש התחתונים ולעשות ממנו דירה לו (ת'). ובהע' 26 שם:

"להעיר מהמבואר בדרושי אדהאמ"צ (שער היחוד בתחלתו) שלא מספיקה התבוננות כללית, אלא צ"ל (גם) התבוננות **פרטית**" ע"כ.

ועוד, הורה כ"ק אדמו"ר שליטי"א שענין זה הוא לא רק בנוגע להתבוננות, אלא גם בהנהגה בפועל, וכפי שראינו בשנת תשמח-תשמח-הקהל, ששלשים יום קודם חג קבלת הנשיאות, צוה כ"ק אדמו"ר שליטי"א שבתור הכנה, כל אי יבתן בהגי קוים דתורה עבודה וגמ"ח. והוסיף שאין להסתפק עם בתינה אחת, כי אם (עכ"פ) גי פעמים; פעם אי כל עשרה ימים. ובהערה שם מזכיר ג"כ ענין זה מכ"ק אדמו"ר האמצעי.

נלהעיר שבקוני התפילה מכ"ק אדמו"ר הרשי"ב נייע (פ"ב ואילך) מבואר ג"כ בארוכה שהתבוננות צ"ל בפרטיות דוקא, ושדוקא אז נעשה התעוררות בפנימיות וכו' ראה שם. אבל רגיל כ"ק אד"ש לאמר ענין זה בשם כ"ק אדמו"ר האמצעי דוקא].

ולכאורה אפשר לבאר בזה (מיוסד על הנת"ל בענין מקיפים דבינה), שמהחילוקים בין חכי ובינה הוא שחכי היא נקודה אחת, וכללית עדיין, ובינה הוא כשהנקודה באה ומתרחבת בפרטים ופרטי פרטים.

וכן מבואר גם בארוכה בד"ה לולב וערבה תרני"ט, שמוח החכי קר ולח כי טבע המים לדבק, בנקודה אי (כני"ל), ומוח הבינה חם ויבש, כי טבע האש לפר"ר וכו' ע"ש.

ואשר לכן מובן שדוקא אדמו"ר האמצעי הוא גילה ענין זה, וכ"ק אדמו"ר שליטי"א מזכירו בשמו דוקא.

■ ■ ■

א ג ר ו ת ק ו ד ש

הערות וציונים באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א
ח"ה עמודים קיט-קמ
 הת' שמואל נמירובסקי
 ≈ תות"ל 770 ≈

1 באגרות קודש מכ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ה', אגרת אישכט, עמוד קיט מובא: "וידוע ג"כ מאמר הרח"צ ר' זוסיא מאניפאלי זצ"ל, אשר מכל אדם יש ללמוד ענינים בעבודת השי"ת ואפילו מאלו שאינם מתנהגים כדבעי, והוא למד מהנהגת גנב כמה דברים, ומחס שכאשר מנסה בפעם הראשונה ואינו מצליח, בכ"ז מנסה ג"כ פעם שניי ושלישית עד ששו"ס עולה בידו הדברי".

וראה ב"היום יום" ג' אייר ששם מובא (ז"ו) דברים שלמד בעבודה מגנב, והני"ל הוא השביעי שמובא שם. ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג גליון לוח היום יום שלו: "**לראזין כח תמוז תש"א**".

2 שם, בתחילת עמוד קכ, מובא: "כן מוסג"פ רשימת השיחה מנר החמישי דחנוכה, אשר אמרתי לפני התלמידים שיחיו".

וראה הנסמן בגליון דחג הגאולה י"ב-י"ג תמוז ש.ז. לו (תקמז) עמוד 13 בהערה מספר 1.

3 שם, בעמוד קכד, מובא: "מוסג"פ הקונטרס . . . לייט כסלו עם מכתבי הכללי השייך אליהם, ותורה בעל - (כ"ה בהנדפס, ואוצ"ל בכל -) עת זמנה הוא".

וראה הנסמן בגליון לג (תקמד), עמוד 26, בהערה מספר 20 אודות הני"ל.

4 שם, בסוף עמוד קכה, מובא: "מוסג"פ מכתבי הכללי מזאת חנוכה העברי".

והוא המכתב הנדפס בחלק הנ"ל אגרת אישכה, עמוד קטז.

5 שם, בעמוד קכז, מובא: "...אבל נשען על מה ששמעתי כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, ע"ד ענין אהבת ישראל, עד כמה שצ"ל נוגע לכאו"א מישראל, כל הנעשה עם כאו"א מישראל, אף שמעולם לא ראהו פנים אל פנים...".

וראה בהיום יום ג' אדר א', ששם מובא מה שרבינו הזקן אמר אודות הנ"ל. ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג גליון לוח היום יום שלו: **"לטהמש"פ ג' טבת צח"**.

וראה ג"כ בהיום יום טו כסלו, ושם מובא: "רבינו הזקן סיפר לבנו אדמו"ר האמצעי: דער זיידע (הבעש"ט) זאגט אז מ'דארף האבען מסירות נפש אויף אהבת ישראל, אפילו צו א אידען, וועלכען מ'האט קיינמאל ניט געזעהן". ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג גליון לוח היום יום שלו: **"לשייעוויץ, ד' סיון שת"**.

6 שם, בעמוד קכח בסופו, מובא: "...ובטח ראה ג"כ ב"היום יום" ע"ד לימוד השיעורים השייכים לכאו"א מזוג' תפילין אלו, וכן אופן הנחתן".

וענין הנ"ל נדפס שם בעמוד פ, יט מנחם אב, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ג גליון לוח היום יום שלו: **"ילקוט ברשימות"**.

7 שם, בעמוד קל, מובא: "בטח שמע משיטת הבעל שם טוב, מייסד תורת החסידות, אשר כל הענינים המתרחשים בעולם למגדול ועד קטן, ואפילו בנוגע לדומם וצומח, באים בהשגחה פרטית מבורא עולם".

ובענין שיטת הבעל שם טוב אודות השגחה פרטית ראה הנסמן בגליון לד (תקמה), בריש עמוד 18, הערה מספר 4.

8) שם, אגרת אישמא, בריש עמוד קלא מובא: "מוסגי"פ רשימת דברים אשר אמרתי להתלמידים שנכנסו כאן אלי בנר החמישי דחנוכה".

וראה בהנסמן לעיל הערה מספר 2.

9) שם כני"ל, מובא: "מוסגי"פ העתק מכי כללי בקשר עם חג החגים הוא י"ט כסלו שכמדומני עוד לא נשלח אליו".

והוא אגרת אירסד, עמודים מח-מט, בחלק הני"ל.

10) שם, אגרת אישמב, עמוד הני"ל בסופו, מובא: "ובודאי נתקבלו במועדס הקונטרסים (כל ההמשך) וגם קונטרס כי מ"ח ומכתבי המצורפים אליהם".

"הקונטרסים (כל ההמשך)" הם המשך ר"ה תשי"ט, שנדפסו במשך חודש תשרי לר"ה-שמח"ת, היתשי"ב בקונטרסים: צה-צח. ונדפסו אח"כ בספר המאמרים היתשי"ט, בתאריך י"ג אייר היתשי"ב, עמודים: ג-עג. (והשיחות שם עמודים: עד-פג).

"וגם קונטרס כי מ"ח" ראה הנסמן בגליון לג (תקמד), עמוד 24, הערה מספר 10.

"ומכתבי המצורפים אליהם" ראה אגרות: אירכו, בחלק הני"ל עמודים ד-ה. אירכה, עמודים ז-ח. אירלו, עמודים טז-יז.

11) שם, בסוף עמוד קלג, מובא: "מוסגי"פ העתק מכי בקשר עם חג החגים הוא י"ט כסלו, ובבקשה לפרסמו באופן המתאים, כיון שקשה השילוח לכאוי"א בפרט".

וכני הוא אגרת אירסב, בחלק הני"ל עמודים מה-מו.

12) שם, בסוף עמוד קלד, מובא: "וראה עד"ז בקונטרס ח"י אלול היתשי"ג שיחה ג"י".

ובהנדפס הוא בספר השיחות היתשי"ג, עמוד 146.

13) שם, בעמוד קמ, מובא: "איך פארענדיק מיין ווענדונג מיט דברי הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, אין זיין לעצטן בריוו צו די אנטוילנעמער פון דעם יערליכן דינר פון ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש אין יאר השי"ת, וזה לשונו...".

האגרת הנ"ל נדפסה באגרות קודש שלו, חלק יו"ד, אגרת ג'תרצט, עמודים שנט-שס.

■ ■ ■

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

הערות ברש"י עה"פ פרשתינו כה,יא

הרב אהרן חיטריק
- תושב השכונה -

בתחילת פרשתינו מעתיק רש"י (כה,יא) "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" כן הוא בכל הדפוסים שלנו.

וכבר עמד רש"י ועוד מפרשים למה יחסו עוד הפעם שהרי יחסו לעיל פסוק כהז, "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן".

יש לציין שבדפוס ראשון מעתיק רק ת"י "בן אלעזר וגו' ולפ"י". ובדפוס ג מעתיק רק "פינחס בן אלעזר" ות"י "בן אהרן הכהן" ליתא שם.

ואולי אפשר לומר שהדיוק הוא ת"י "בן אלעזר" וכפי דיוק הכלי יקר שאע"פ שה"י בן אלעזר אשר לקח לו מבנות פוטיאל "והיה לו למנוע" וכ"י ע"ש, שזה היה מצד אלעזר, לא הבזוי ח"ו מצד אהרן הכהן, ולכן מעתיק רק ת"י "בן אלעזר", וראה הדיוקים בלקו"ש ח"ח ע' 161.

בדפוס רש"י ליהמן - הורוויץ יש גירסא חדשה "פנחס בן אלעזר הכתוב ייחסו אחר אחרן לפי...".

בן פוטי זה שפיטס: בדפוס ג': בן פוטיאל בן שפיטס.

והרג נשיא שבט מישראל בדפוס א' הגירסא "שהרג נשיא אחד מישראל" ובדפוס ג' "והרג נשיא מישראל", וראה ביוסף הלל שנוסחא זו בלי תי"י "שבט" עדיפא, שהרי לקמן פסוק יד "נשיא בית אב לשמעוני" מפרש רש"י לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון.

והרג בדפוס א' ובי "שהרג". וראה בלקוי"ש ח"ח ע"י 160 הערה 2 שבכמה דפוסים הגי' "יהרוג" וכ"ה במזרחי.

≈ ≈ ≈

בפרשתינו עה"פ כזג

בפרש"י עה"פ (כזג), ד"ה **והוא לא היה וגו'**. מפרש "לפי שהיו באות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו". בדפוסים ישנים כמו א' ב' ג' (וכ"ה בכמה כת"י) נדפס פסוק זה לקמן אחר פסוק ה', וכבר עמד על זה בספר זכרון שכתב "ואין ספק שחלף הסופרים היא".

בדפוסים הישנים יש גם כמה שינויים. בדפוס א' הגירסא "והוא לא היה וגו' לפי שהיו באות לומר בחטאו מת ולא החטיא את אחרים עמו". היוסף הלל ובהערות ליהמן - הורוויץ כתב שיש כאן השמטה במילים הדומות. אבל לכאורה הגירסא הוא משובח יותר מהדפוסים שלנו, שהרי רש"י מעתיק רק תי"י "והוא לא היה" ובדפוס ב' מוסיף "בתוך העדה", ובפסוק מפורש בעדת קרח.

ועוד יותר כידוע שמקורות של רש"י ומדרש לקח טוב הם ממקור אחד (ואכמ"ל). ושם "והוא לא היה בתוך העדה אלו מרגלים

הנועדים על ה' זו עדתו של קרח, כי בחטאו מת שלא החטיא אחרים".

וראה ברמב"ן שמביא פרש"י כמו שהוא בדפוסים שלנו, ומקשה על רש"י שאינו מפרש למה הוצרכו לומר והוא לא היה, ומפרש כפי הראב"ע שאמרו זה כי חשבו שמשה רבינו היה שונא קרח יותר מכל החוטאים ועל כן הודיעו כי לא היה מהם (וראה הארה נפלאה בלקו"ש ח"ח ע' 177 בשולי העמוד). ביאור מופלא ברש"י ראה לקו"ש ח"ח ע' 171 ואילך. ושם בע' 177 הערה 33 מסביר למה לא אמרו שלא הי' בחטא מרגלים. ולהעיר שברש"י **כת"י תימן** הוצאת ליהמן - הורוויץ **ליתא** כל הפי'.

≈ ≈ ≈

בלקו"ש ח"ח ע' 177 בשולי העמוד מעיר על נוסח רש"י ברמב"ן "מתאוננים" באל"ף, וע"ז העיר "לפענ"ד נראה שזהו טה"ד".

ויש להעיר שבדפוס ג' ג"כ הגירסא "מתאוננים".

≈ ≈ ≈

בפרשתינו עה"פ כז,ה

בפרשתינו עה"פ (כז,ה) בד"ה ויקרב משה את משפטן "... פרשה זו להכתב". לשון רש"י צ"ע שהרי כל התורה כתובה ע"י משה. אבל בדפוס ג' "פרשה זו לינתן" ואתא שפיר.

≈≈≈≈≈

בפירש"י בפרשתינו כו,נד

הרב זאב מאיר קדנר
- חבר המערכת -

בפרק כו פסוק נד, ד"ה לרב תרבה נחלתו, מפרש רש"י "לשבט שהי' מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב ואע"פ שלא היו החלקים

שויים שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים לא עשו אלא ע"י גורל והגורל היי ע"י רוח הקדש"י וממשיך בארוכה איך היי הגורל.

ולכאורה אינו מובן:

(א) הלא כל פירוש הנ"ל היי מתאים יותר דוקא בפסוק שלאחרי זה (פסוק נה) שהפסוק מתחיל "אך בגורל יחלק" ואז הבן חמש למקרא מקשה דלכאורה קשה על פסוק שלפני זה וכאן היי מתאים פרש"י הנ"ל?

(ב) בפסוק נו, מפרש רש"י ד"ה על פי הגורל "הגורל היי מדבר כמו שפרשתי מגיד שנתחלקה ברוח"ק לכך נאמר על פי היי".

ולכאורה גם בזה אינו מובן מדוע חוזר רש"י שוב על פירושו, ומה קשה כאן? ואם מפני המלה "פיי" הרי רש"י כבר פירשו קודם?

אלא צ"ל שהפירוש שייך כאן וא"כ אינו מובן ביותר מדוע פירשו רש"י בפסוק נד.

(ג) גם צ"ל דרש"י מוסיף "לכך נאמר על פי היי".

ולכאורה איפה למד הבן חמש למקרא שנאמר על פי היי?*

(*) ראה בהגירסא דרש"י בסי' פיי רש"י על התורה (מוסד הרב קוק) דלפייז א"ש, וכן מ"ש בלבוש האורה כאן.

המערכת

≈ ≈ ≈

בפרשתינו עה"פ כז, יג

בפרק כ"ז פסוק י"ג ד"ה כאשר נאסף אהרן אחיך מפרש"י "מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן".

והנה לפני זה בפרשת חקת בפרק כ' פסוק כ"ו ד"ה את בגדיו מפרשיי "את בגדי כהונה..." וממשיך "מיד חמד משה לאותה מיתה. וזה שנאמר לו כאשר מת אהרן אחיך מיתה שנתאוית לה".

והנה לכאורה בפי חקת פ"י זה הוא מיותר דהרי לכאוי:

(א) אינו שייך לפשוטו של מקרא.

(ב) הרי הבן חמש למקרא עוד לא למד מה שמובא בפרשת פנחס. ומה הי קשה לרשיי בפרשת חקת שהי צריך לפרש פירושו זה.

גם צ"ל מדוע רשיי בפרשת חקת מביא לשון הכתוב שבפי האזינו שכתוב "כאשר מת אהרן אחיך", ואינו מביא פסוק הקודם דפרשתינו "כאשר נאסף אהרן אחיך"?

■ ■ ■

נ ג ל ה

מקום המזבח

הרב יהודה קעלער

מח"ס צורת הבית עפ"י שיטת הרמב"ם

כתב הרמב"ם הלי ביהבי"ח פרק ה' הלי י"ג: "ורוחב העזרה מן הצפון לדרום מאה ושלישים וחמש וזהו חשבונן. מכותל צפוני עד בית המטבחים שמונה אמות. בית המטבחים י"ב אמות ומחצה. ושם תולין ומפשיטין את הקדשים: (יד) ובצדו מקום השולחנות שמונה אמות ובו שולחנות של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדיחין את הבשר לבשלו. ושמנה שולחנות היו. ובצד מקום השולחנות מקום הטבעות כ"ד אמה. ושם שוחטין את הקדשים: (טו) ובין מקום הטבעות והמזבח שמונה אמות והמזבח ל"ב. והכבש שלשים ובין הכבש ולכותל דרומי י"ב אמה ומחצה כו"י עכ"ל.

ועפ"י? יוצא לנו שהמזבח הי' רובו בדרום העזרה ושבע אמות של המזבח היו בצפון העזרה, שהרי י"ב ומחצה מהכותל עד הכבש, ל"י של הכבש, ול"ב אמה של המזבח, סך הכל הוא שבעים וארבע וחצי אמה וחצי רוחב העזרה שהוא רק ל"ה אמה הוא מאה וששים ושבע וחצי, נמצא עודף עליו מקום שהמזבח תפס ז' אמות.

ולכאורה קשה דתנן במדות פ"ב משנה ד': כל הכתלים שהיו שם היו גבוהים חוץ מכותל המזרחי שהכהן השורף את הפרה עמוד בראש הר המשחה ומתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזיית הדם.

וכתב רבינו בפיה"מ: "הלכה זו צריכה ביאור הרבה ותן לבך לצייר מה שאני אומר לך אחר שאקדים שפרה אדומה צריך לזרוק מדמה לנוכח ההיכל והוא רואה אותו שנאמר וזהה אל נוכח פני אהל מועד מדמה, ושכל מסכת זו היא קבלת רבי אליעזר בן יעקב שאמר בפי' זה שעזרת כהנים היתה גבוהה על עזרת ישראל שתי אמות ומחצה וכשנכנס אדם בשער שושן מהר הבית הולך בקרקע ישרה עד שיגיע אל החיל אח"כ עולה מן החיל ב"יב מעלות עד שמגיע לעזרת נשים ותהי' עזרת נשים גבוהה מקרקע הר הבית והחיל בשש אמות לפי שכבר הקדמנו שכל מעלה שהיתה במקדש גבוה חצי אמה אח"כ הולך עזרת נשים כולה שהיא ישרה ועולה מסופה לעזרת ישראל בט"ו מעלות כמו שזכר בפרק זה ולפיכך היתה עזרת ישראל גבוהה מעזרת נשים ז' אמות ומחצה אח"כ עולה מעזרת ישראל אל עזרת הכהנים בדוכן שגבתו אמה ושלושה מעלות ממעל לדוכן אח"כ הולך כל עזרת כהנים כולה והמזבח ובין האולם והמזבח בקרקע (אחד) ישרה אח"כ עולה ב"יב מעלות אל האולם וכמו שיזכור בגי' ממסכתא זו והאולם וההיכל בקרקע (אחד) ישרה ולפיכך יהי' ההיכל למעלה מעזרת כהנים בשש אמות ויעלה בידינו מכל הגבוהים שקרקע ההיכל למעלה מקרקע הר הבית שבו שער שושן כ"ב אמה וגבהו של שער שושן לא הי' אלא כ"י אמה כמו שהקדמנו שזה גובה של כל פתח לפיכך כשהכהן עומד בהר המשחה ומביט משער שושן יגיע ראות עיניו אל המעלה השמינית ממעלות האולם ואינו רואה את ההיכל מן הפתח בשום פנים כי המפתח התחתון שלו למעלה ממשקוף שער שושן ב' אמות לנוכח ולפיכך צריך שיהא הכותל

שלמעלה משער שושן נמוך כדי שיראה ההיכל ממעל לו ואע"פ שכל מה שאמרנו מבואר למעיין הריני מצייר אותו כדי שיובן בקלות וגם כדי שיובן איך היי מקום הנחת ההיכל והעזרה בשפוע ההר וזו היא הצורה ואמרו שהוא נמוך מכי אמה דרך משל כדי שיהא הנראה משער ההיכל יותר משתי אמות ואם היי גבהו של כותל פחות יהא הנראה מפתח ההיכל יותר בלי ספק וזה ענין פשוט".

ובהל' ביה"ב פ"ו הלי' הי' "נמצא גובה קרקע ההיכל על קרקע שער המזרח של הר הבית שתיים ועשרים אמות וגובה שער הר הבית עשרים אמה לפיכך העומד כנגד שער המזרח אינו רואה פתח ההיכל, ומפני זה עשו כותל שעל גבי שער זה נמוך כדי שיהא כהן העומד בהר המשחה רואה פתח ההיכל בשעה שמוזה מדם הפרה נוכח ההיכל".

יוצא לנו מזה שרבינו פסק כר' אליעזר בן יעקב, וקשה דאיתא (יומא לז, א, זבחים נט, א) מדקאמר וצפון המזבח מכלל דמזבח לאו בצפון קאי מני ראב"י היא דתניא צפונה לפני הי' שיהא צפון כולו פנוי דברי ראב"י וכו', ועיין ברש"י יומא דף ט"ז ע"ב וי"ז ע"א שפירש בכמה אופנים ליישב הסתירה והוא שמפרש במשנה מה שכתוב והמותר בין הכבש ולכותל ומקום ננסים שלא מחלקין הכ"ה אמה בשוה חצי וחצי, או שהמותר הוא פחות מכ"ה אמה עייש"ב אמנם כל הפירושים האלו לא נראו לו עד שמפרש כל הסוגיא באופן אחר מפני גודל הקושיא.

אמנם לרבינו אי אפשר לפרש כן. כיון שרבינו כתב בפירוש שייב וחצי לכאן וייב וחצי לכאן. והיא סתירה מיניה וביי! [וקושייתו של רש"י שהרי המזבח מסתיר על ההיכל כשמסתכלין דרך שער עזרת נשים למעל מכותל השער המזרחי עיין בספר צורת הבית עפ"י שיטת הרמב"ם עמוד י"א].

ויראה לי שרבינו סבר דתנאי היא ואליבא דר"א בן יעקב. ופסק כסתם משנה דמדות ולא כהברייתא. וכמו שהוכיח הגמרא ביומא ט"ז ע"א מדקאמר במשנה אמר ראב"י שכחתי מה היתה משמשת, מכלל דרישא ראב"י היא היי דמתניתין פ"ד משנה ח' (הוצאת קאפח) ג"כ תנן באותו הלשון ממש. ובוה יש לתרץ ג"כ

קושיית הכ"מ והל"מ בהלכות עבודת יוה"כ פרק ג' הלכה ב', ועוד חזון למועד.

תעניות מחמת גשמים

הרב יעקב זאב ראטענשטרייך
- כולל אברכים -
שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ברמב"ם סוף פ"ג מהל' תענית לאחר שכתב הסדר של י"ג תעניות שגזרין על הציבור מחמת גשמים שלא ירדו (שהן ג', וגי ועוד ז') ופרטי דיניהם, כתב בהל' ט' "תלמידי חכמים חוזרין לבדם ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה אבל לא הציבור שאין גוזרין על הציבור בשביל גשמים שלא ירדו יתר מ"ג תעניות אלו וכשמתענים היחידים עד שיצא ניסן מותרין לאכול בלילה ומותרין בעשיית מלאכה וברחיצה ובסיכה ותשמיש המטה ונעילת הסנדל כשאר כל התעניות" וכו'.

הנה פסק הרמב"ם שבתעניות אלו של יחידים (ת"ח) הבא לאחרי י"ג תעניות של ציבור מותרין (היחידים) בה' (ו') דברים שמנה וביניהם תשמיש המטה.

וצ"ב שהרי בהל' שלפניו - הל' ח' - כתב "עברו אלו ולא נענו (הי"ג תעניות) ממעטין במו"מ . . . וכל מי שקיים מצות פרי' ורבי' אסור לשמש מטתו בשני רעבון" וכו'. הנה מוכח מדברי הרמב"ם אלו שלאחרי שעברו י"ג תעניות ולא ירד הגשם ה"ז נקראת שנת רעבון ואסור לכל מי שכבר קיים מצות פו"ר לשמש מטתו.

ולכאו' הי' אפ"ל שמה שפסק בהל' ט' לגבי היחידים שמתענים עד שיצא ניסן (נוסף ל"ג תעניות) שמותרין בתשמיש המטה מדובר דוקא כגון אלו שעדיין לא קיימו מצות פו"ר.

אבל חוץ מזה שכאן הרמב"ם לא חילק בין אלו שלא קיימו פו"ר ובין השאר (משא"כ בהל' ח' מחלק בזה בפירוש) הנה בהל' ט' כתב "מותרין בעשיית מלאכה . . . ותשמיש המטה . . . **כשאר כל התעניות**". ואם כוונת הרמב"ם כאן הוא דוקא לאלו שלא קיימו מצות פו"ר איך משוה זה הרמב"ם "לשאר תעניות", שלכאוי אצל שאר תעניות אין חילוק בין קיימו או לא קיימו פו"ר, ועדיין צ"ב.

הערה בשיעור רמב"ם

הר' מיכאל חנוך גאלאמב

- כולל אברכים -

שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

השיעור רמב"ם בימים אלו הוא בהלכות כלים. ובדרך הערה בלבד ראה מ"ש בפרק א' הלי' ו' וז"ל:

"כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה לעולם טהורין ואין מקבלין טומאה מן הטומאות, ולא טומאת מדרס, לא מן התורה ולא מדברי סופרים בין פשוטיהם בין מקבליהן".

הכסף משנה מציין מקורו במנחות סט ע"ב ושבת נח ע"א. ובשני מקומות אלו איתא דין זה כמ"ש ברמב"ם אבל לא מפורש שם טעם או מקור או איזה דרשה וכיו"ב מפני מה אין כלים אלו מקבלים טומאה.

עד"ז במסכת כלים פרק יו"ד משנה א':

"אלו כלים מצילין בצמיד פתיל, כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כלי חרס כלי נתר עצמות הדג ועורו וכו' מצילין וכו'" (וכן פסק הרמב"ם הלי' טומאת מת פכ"א בתחלתו).

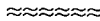
בהרע"ב מבאר בנוגע לעור דג, שיש לזה דרשה וכמו שמפרש (בפי"ז מיי"ג) מדכתיב "או בגד או עור גוי, מה בגד מן הגדל

מן הארץ אף עור מן הגדל מן הארץ משאי"כ בנוגע לכלי גללים כו' שם אינו מפרש טעם כלל. [ולחוסוף, שאין לומר שאין כלים אלו בגדר כלים כי מצינו בהלי מקוואות פי"ד הלי ד' שהם פוסלין המקוה מדין שאובין ראה שם, ועוד].

אשר לכן יש להעיר שיש למצוא ביאור לזה בפיה"מ להרמב"ם על מסכת כלים שם, שכותב בלשון הזה:

"אמנם כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הנה לא ידין בתורה בו טומאה בשום פנים".

לכאורה הכוונה בזה שהיות שכל ענין הטומאה והטהרה הוא "חוקה חקקתי וגזירה גזרתי כו"י אי"כ אין בו אלא חידוש. ובכדי שיחא איזה דבר בגדר מקבל טומאה, צריך להיות נכלל באי מלשונות הקרא ["או בגד או עור או שקי"] או נדרש עיי אי מה"ג **מדות** שהתורה נדרשת בהם וכיו"ב [ועור הדג, שמצ"ע נכלל בלשון הפסוק "או עורי", נתמעט עיי הלימוד הנעתק לעיל מרע"ב - "מה בגד מן הגדל מן הארץ וכיו"י]. ולפי שבנוגע לכלים אלו לא נמצא כתוב בהם טומאה "בשום פנים" לכן ה"ה טהורין. ומעתה יש להעיר מתרגום קאפח - "אבל כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה לא גזר הכתוב עליהם טומאה כללי".

הערות בשו"ע אדה"ז הלכות ציצית

הרב מנחם מענדל פייגענסאהן
- תושב השכונה -

בשו"ע אדמו"ר הזקן סימן י"א סעיף כ"ז, וז"ל: ומי"מ המנהג פשוט בכל ישראל משנים קדמוניות לעשות ה' קשרים משום שנאמר וראיתם אותו. . . וכל המצות הם תרי"ג וציצית בגימטריא תי"ר וחי חוטי"ן והי קשרים עולה תרי"ג.

ולהעיר מסימן כ"ד סעי' א, וז"ל: וע"כ יש בציצית ה' קשרים כנגד ה' חומשי תורה.

וסעיף ז': כשמסתכל בציצית יסתכל בבי' ציצית שלפניו שיש בהם עשרה קשרים רמז ל"י ספירות שהן קשורין ואחודין זה בזה, וגם יש בהם ט"ז חוטיין וי' קשרים עולים כ"ו כשם הי' בי"ה עכ"ל.

ולכאורה למה לא הובאו הטעמים הנ"ל שבהי' קשרים בסימן י"א, י"ל כי עיקר הטעם של ההי' קשרים הוא דוקא הגימטריא של תרי"ג, מכיון שזה מיוסד על הפסוק של וזכרתם את כל מצות ה', משאי"כ הטעמים הנ"ל.

סימן י"ח סעיף הי' ז"ל: סדינים וכרים אע"פ שאדם ישן בהם לפעמים ביום כיון שעיקרה לא נעשה אלא בשביל הלילה. לכן נקראין כסות לילה ופטרו מן הציצית ולדברי האומרים כסות לילה חייב בציצית אם לובשו ביום צריך להטיל הציצית לסדינים וכרים שהרי אדם ישן בהם בבוקר. ואעפ"כ המנהג פשוט שלא להטיל בהם ציצית כלל בין שהם של צמר בין שהם של פשתן מפני שיי"א שלא חייבה התורה אלא אותן בגדים שאדם מתכסה בהן דרך לבישה שנאמר אשר תכסה בה אבל דרך הצעה כגון סדינים וכרים אינן נקראין כסות כלל, ומי"מ כיון שיש חולקין על סברא זו לכן אם הסדינים או הכר של צמר ישנה קרן אי' עגולה כדי לפטור מן הציצית לד"ה, עכ"ל.

והנה זה שאדמו"ר הזקן מסיק שאם הסדינים של צמר יעשה קרן אי' עגולה, ולא הזכיר שאר המינים, כ"א צמר, י"ל, דלשיטת הרמב"ם והרי"ף כל בגד שאינו מצמר ופשתים אינו חייב בציצית כלל מן התורה, אלא מדרבנן, וכמובא בשו"ע אדמו"ר הזקן סימן ט' סעיף ד', ולכן סדינים וכרים של שאר מינים יש עוד צד להקל, ולכן אינם צריכים אפילו לעשות קרן אי' עגולה.

אבל לכאורה למה לא הזכיר גם את פשתן, שהרי פשתן מחוייב בציצית לכ"ע מן התורה כמו צמר, ובפרט שבסעיף זה גופא מביא את שניהם צמר ופשתן בנוגע להמנהג פשוט שלא להטיל בהם ציצית כלל בין של צמר ובין של פשתן, ולמה בהכרעתו שיעשה קרן אי' עגולה משמיט את פשתן?

ואולי אייל ע"פ משי"כ בסימן ט' סעי' ב' וז"ל: אבל חכמים אסרו בטלית של פשתן, גזירה שמא יטילו ג"כ בכסות לילה ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה. לפיכך אין לעשות כלל טלית של פשתן כיון שהיא פטורה מן הציצית לגמרי, ע"כ.

ולכן השמיט אדמו"ר הזקן פשתן, כי יש איסור לעשות טלית מפשתן.

אבל בסידורו כתב סתם, וכן המכסה (שקורין קאלדרע) שמתכסין בו כשישן ביום אף אם עיקרו מיוחד ללילה יש לעשות בו קרן אי' עגולה לפטרו מציצית לדי"ה, ע"כ.

משמע לכאורה שאפילו מכסה של שארי מינים צריך לעשות קרן אי' עגולה.

ואולי יש לחלק בין סדין למכסה (שקורין קאלדרע) כי בסדינים אינם מתכסים בהם, זה רק דרך הצעה כמבואר בסעיף ה' הני"ל, ולכן מקילים לגבי שאר מינים, משא"כ מכסה, שמתכסין בהו מחמירין בשאר מינים.

■ ■ ■

ש ו נ ו ת

מכתבי הויכוח בין בעל המגן אבות עם הר"ד תומארקין

הת' יהונתן דוד רייניץ
 ≈ תות"ל 770 ≈

בהמשך למ"ש בגליון דש"פ שלח אודות חידושו של אדמו"ר מהר"ש בענין הרשימו וה"רעש" שעוררו ע"ז חסידי קאפוסט ובראשם הרש"ז מקאפוסט, מובאים בזה חילופי המכתבים בין בעל המגן אבות עם הרב דן תומארקין מכתבים אלו נתפרסמו בקופיר בהעתקות רבות, ברם בכו"כ העתקות נפלו הרבה ט"ס, עד שכמעט לא ניתן להבין את תוכן המכתבים, ולכן נדפסת בזה

העתקה ממכתבים הנ"ל ותוקנו כאן כו"כ ט"ס עפ"י העתקה אחרת, כן תוקנו כו"כ ט"ס דמוכת. ונוספו בזה איזה הערות ומ"מ.

מכתבים אלו הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א ברי"ד כ"ה תשרי תש"ל: " בענין זה [הגהת אדמו"ר מהר"ש] ישנם ג' מכתבים שכתב הרב תומארקין להמגן אבות, המכתבים נכתבו עם הדרת הכבוד".

הקטע מדרוש קן ציפור, נדפס כאן עפ"י הנדפס באוה"ת תצא (כרך ב) ע' תתקכד-ה, כי בקופיר רבו בו הט"ס [ולחעיר שגם באוה"ת שם נשמטו כבי שורות מפני הדומות וכן ב' פעמים נדפס שם: "אור קדמוני", וצ"ל: "אור קדמוני"].

רשימת מכתבים אלו נדפסת בזה כפי שנרשמה ע"י א' מחסיד קאפוסט בחיי בעל המגן אבות הנקי להלן "אד"ש".

בראש רשימה זו באה כותרת: "וויכוח איש א' עם אד"ש, ע"ד הגהת הר"ש ז"ל בן אדמו"ר נ"ע, בתו"א פ' נח בסופו בענין הרשימו".

מכתב א' מהר"ד תומארקין

וז"ל האיש: שמעתי שכ"ק מתרעם על הגהות כ"ק הר"ש נ"ע בתו"א שנדפס מחדש בסוף פ' נח שהרשימו נמשך מהאור שלא נגע בו הצמצום כו' אם כי מי אנכי לחוות דעתי בזה ובפרט בדברים העומדים ברומו של עולם ולמכסה עתק, עכ"ז למען שלא להוציא לעז הנני ממליץ טוב כי מצאתי כדבריו ממש בדרוש קן ציפור מאדמו"ר נ"ע. זיע"א אשר בודאי נמצא בכתובים אצל כ"ק (עכ"ז העתקתי אות ט' מדרוש הנ"ל).

[וז"ל:] שרש ומקור שיתהוו בחיי כלים בנאצלים הוא בחיי עצמות ומהות א"ס ב"ה ושרש ומקור אורות הנאצלים הוא מבחי א"ס בלבד כנז' באוצ"ח שמן רשימו של מהות א"ס כשלא הי המקום פנוי עדיין הוא המקור דמקור לכלים דעקודים כו' והארת החוט לאחר שנעשה חלל הוא המקור דמקור לכל האורות הנאצלים כו', וכן איתא בתו"א פ' נח בד"ה הן עם אחד וז"ל,

ועדיין ההפרש בין הארת הקו להרשימו שנשאר אחר הצמצום ומקו"פ דחנה הארת הקו מאיר בכל עולם לפי"ע אך הרשימו הוא בחי' הכוללת לכל העולמות, ועי' במק"מ שהרשימו הו"ע האויר הקדמון וז"ל, ועם היות שהיו"ד הוא מן המלבוש עצמו שהוא אור גדול יותר מן האויר שאינו רק רשימו של המלבוש עכ"ז להיותה אות אחד בלבד הי' אורה עב עכ"ל בזוהר פי' בראשית דט"ו ועדיין יובן בענין הרשימו לגבי הקו שהרשימו אף שהוא רק רשימו בעלמא עכ"ז הוא רשימו מכללות האור שלפני הצמצום ממש משא"כ הקו"ח אינו בערך כללות האור רק כטיפה לגבי הים ויותר מכן אין ערוך כו', ולכן הכלים ששרשם מן הרשימו הרי נלקחו מרשימו של כללות האור שלפני הצמצום והם כענין כח הגבול הכלול בהבב"ע ממש כמו שיש בכלל מאתיים מנה משא"כ האורות נלקחו מהקו שהוא הארה מכללות האור רק כמו טיפה מאוקינוס ויותר מכן אין ערוך כו'. ויובן זאת עדי"מ מהשכלת הרב לתלמיד שמוכרח לסלק כל השגתו בהרחבה ועמקות גדולה וישפיע לו רק חלק העשירי וכדומה, זה נקי אור וזיו ההשפעה ואצל התלמיד גם זה האור המצומצם מאד הוא בחי' מקור להשגתו כמו"כ עדי"מ המשכת הארת הקו"ח מן א"ס הוא לאחר הסתלקות עצמותו בכדי שיוכל להיות נאצל אור החכמה אבל מה שיש בכח החכ' דאצי' להיות נמשך בדילוג גדול שימצא מאתו שכל הנבראים בעי"ג והוא כלי החכ' דאצי' כידוע אין זאת מצד עצם כח החכמה אלא שרשו ומקורו הוא מעצמות א"ס ב"ה ולא מאור החוט והיינו שהכלים נתהוו מהרשימו שהרשימו היתה כלולה בא"ס קודם הצמצום רק שאחר הצמצום נשאר רק הרשימו אבל הוא רשימו מבחי' כללות האור שקודם הצמצום דהיינו כמו בא"ס הבב"ע כלול גי"כ כח הגבול כי בכלל מאתיים מנה כמו"כ ענין רשימו מעצמות אוא"ס הוא בחי' גבול שהי' בבחי' א"ס ממש הוא מקור דמקור שיומשכו בחי' כלים בכל הנאצלים דהיינו שנמשכו בעי"ג כו' וכמו עדי"מ כשהרב יסביר לתלמידו הקטן ענין סוכה שהיא למעלה מכי' פסולה משום דלא שלטא בה עינא שיש בזה הטעם עמקות גדול שאין בערך התלמיד להבינו (ובפרט הטעם הפנימי בזה עזח"ג פי' פנחס דרנ"ה עי"ב) והתלמיד מבין רק קיצור הענין דלא שלטא עין הגשמי למעלה מכי' אמה הרי גם טעם קצר הלזה שמשגיג התלמיד הי' נכלל גי"כ בעמקות השגת הרב שבטעם הזה כמו התכללות מנה במאתיים או ברבוא רבבות כו', כך יובן ענין התכללות כח הגבול שהוא

הרשימו באוא"ס שקודם הצמצום הבבע"ג כו' מכ"ז יובן שרש ענין הכלים שגבוה משרש האור ומעלת המצות שהן הן בחי כלים ויש בכחן להעלות הנשמה למקור שרשן בחי הרשימו שהיתה כלולה באוא"ס ממש הבבע"ג. (קיצור: ענין שרש הכלים מבחי האור א"ס ושרש האורות מהקו והיינו שהרשימו הוא מבחי אוא"ס והקו הוא רק הארה שזה שיומשך אור החכ' צ"ל הסתלקות האוא"ס ונמשך רק ע"י קו (דוגמת שעה כו') והרשימו היא היתה כלולה בהאור שלפני הצמצום כמו כח הגבול יש בא"ס הבבע"ג א"כ גם בעצם כח הבבע"ג יש ג"כ הכח לפעול בגבול וזהו שרש המצות שהן בחי כלים). עכ"ל.]

ועוד נלפע"ד מוכרח לומר כן, אחרי ששורש הכלים גבוה משרש האורות, וידוע ששרש האורות מהקו שנמשך מהאור שלא נגע בו הצמצום כמ"ש בד"ה וילוו כו', ומאחר ששרש הכלים מהרשימו גבוה מהאורות שנמשכו מהקו מוכרח ששרש הרשימו גבוה מהקו בהאור שלא נגע הצמצום שהקו נמשך מת"ת הנעלם (כמבואר בד"ה הנ"ל) והרשימו נמשך מכללות האור ואם כי הלשון בתו"א מגומגם קצת אך הכוונה אמת. עכ"ל האיש.

בשולי המכתב מהחכם הנזכר הי' כתוב ג"כ ע"ד הדפסת סי' תו"א וז"ל: ומה שהדפיסו התו"א ע"ש כ"ק הרי"ש נייע שמעתי תירוצים שהדפיסו רק שניתוספו ההגהות ע"י כ"ק הרי"ש נייע אך לא שההגהות שלו, ומבטן מי יצאו הדברים ידוע לכל וכעין המבואר בגמ' יבמות צ"ו ע"ב הכל יודעין שתורתו של משה כו'. עכ"ל.

מכתב א' מהרש"ז מקאפוסט

תשובת אד"ש ע"ז: מה שרומע"ל רוצה לומר קבלה שאור הרשימו הוא למעלה גם מת"ת הנעלם הנה גם על קבלת מהר"י סרוג ז"ל (בענין הרשימו ומלבוש כו') שכתב בספר שבר יוסף שלו שקיבל מהאריז"ל פנים אל פנים היו אז החברים מגמגמים מלדבר בזה מפני שלא הזכיר זאת הרח"ו ז"ל כלל ואח"כ על תלמיד תלמידו בעל עמה"מ ז"ל שהרחיב הביאור בזה יצאו עליו מערערים מגדולי המקובלים בריש גלי עד שאח"כ במעזריטש קיימו את קבלתו ולכן יש דרוש מאדמו"ר הזקן נייע מתחיל ענין רל"א

שערים כיו והדרוש להבין מ"ש באוצ"ח שנדפס בלקו"ת, אבל בקבלתו של מע"ל אין בדור שלנו מי שיקיימנה ע"כ אין לו שומעים כיו ודי לנו מה שאדמו"ר הזקן ני"ע אמר בכ"מ שהקו נמשך ממלי דא"ס (ובפרט בלקו"ת בדרוש דמנורת זהב) ומל' דא"ס הלא הוא כללות הא"ס, יבהרשימו יש בהעלם מכללות האור דמל' דא"ס שהקו רק הארה ממנו ולכן שרש הכלים גבוה מהאור ודי בזה.

ועל העתק הנ"ל מדרוש קן צפור סעיף ט' ששלח לכ"ק שי השיב כ"ק אד"ש.

וז"ל: תמיהני מאד מה שלח לי ת"ל גם צעירי השנים השומעים פה יודעים זאת מכבר ענין רשימו מכללות האור בביאור רחב כמו שנתני בכתבים שלי. ולענין ההג"ה החדשה כיו אין זה נוגע כלל כי ענין רשימו מכללות האור היינו שבהעלם יש בהרשימו (דהיינו בהאותיות דרל"א שערים כיו) מכללות האור שלפני הצמצום אך העלם זה זהו כל ענין הצמצום וזהו החסידות מהבעש"ט והמגיד ני"ע שהצמצום אינו כפשוטו (שלא כדעת מ"ח בסי' יושר לבב שלו והגרי"א ז"ל) כ"א מ"ש בע"ח הלשון נסתלק ונעשה חלל ומקו"פ ריקני כיו פני העלם. וכל הצמצומים הי' רק בהרשימו (דהיינו בהאותיות דרל"א שערים המלבוש של האור) שמתחילה הי' מאיר גילוי האור בהרשימו ואח"כ נסתלק מהרשימו גילוי האור ונעשית (הרשימו) חלל מקו"פ וריקני מגילוי האור לגמרי (דא"ל"כ לא הי' נקי צמצום כלל) כמ"ש בזה הרמב"ם במ"נ כיו ענין מקום וז"ל דהיינו שענין המקום פנוי הוא ע"י שנסתלק משם האור ונשאר רק רשימו עכ"ל. ורק שבהעלם יש בהרשימו מכללות האור שלפני הצמצום שהקו רק הארה ממנו.

ובלקו"ת פ' בהר בביאור את שבתותי פ"א דמ"ג ע"ב וז"ל:

והיינו שהצמצום הי' שלא יהי גילוי האור א"ס ע"י האותיות וז"ש בע"ח שהאור נסתלק ופ"י דאיך שייך נסתלק כי אינו בגדר מקום ועוד דהלא את השמים ואת הארץ אני מלא כתיב אלא דר"ל שהוא בבחי' העלם ואינו מתגלה ע"י האותיות ולא כמו קודם הצמצום שהיה נמשך ומתגלה האור ע"י האותיות רק

האותיות לבד נשארים בלי גילוי האור וזהו ענין הרשימו כו'. דהנה עדי"מ למטה הרי האותיות מהותן ועצמותן אינן ערוך למהות השכל. רק שהם כמו לבוש לבד ויכולים להבין על ידם השכל. והיינו מי שהוא חכם. אבל מי שאינו חכם ואין לו לב להבין השכל רק מ"מ תופס ומשיג האותיות לבד הרי השכל הוא בבחי' הסתלקות ממנו לגמרי היינו בבחי' העלם. ואע"פ שתופס האותיות הרי הם מצד עצמן אינן שייכים למהות השכל כלל א"כ השכל הוא בבחי' העלם והסתלקות ממנו ומה שתופס האותיות זהו כמו רשימו בלבד. ויובן זה יותר כמו עדי"מ בדיבור תוסי' שהשכלת ר"י בעל התוסי' נכתבה בדיו ונייר הרי אין הדיו ונייר מערך מהות השכלת ר"י המונחת ומיוחדת עמו בגנוי מרומים רק שהחכם והלומד יוכל להבין ולעמוד על ההשכלה ע"י אמצעות האותיות (והיינו לפי שהוא חכם ויש לו לב להבין מצד עצמו) עם היותן גשמיים בדיו ונייר. אכן מי שאינו חכם לא יבין כלום מההשכלה ואף שתופס האותיות היטב מ"מ ההשכלה היא בהעלם והסתלקות ממנו כיון שאין ההשכלה מערך מהות האותיות מצד עצמן. וכך עדי"ז יובן הנמשל למעלה בענין הצמצום שנסתלק האור להיות בבחי' העלם היינו שלא ניתן להיות גילוי האור ע"י האותיות (כמו עדי"מ למטה שהרי ע"י האותיות לא יובן השכל כלל רק למי שהוא חכם ומבין מצד רוח חכמתו ובינתו אבל הרי יש מי שתופס האותיות לבד ואינו מבין השכל כלל. וכך עדי"מ למעלה הצמצום הוא שלא יהיה גילוי האור רק האותיות עצמן). וזהו צמצום עצום שהאור אי"ס נסתלק שהרי הוא בבחי' העלם ממש רק רשימו נשאר והוא ענין האותיות. עכ"ל.

ובהג"ה החדשה נכתב בהיפוך מהקצה כו' דהרי כתב מפורש שנשאר בהרשימו אור שלא נסתלק כלל, וזה היפוך הע"ה וכל החסידות ומאד לא נכון אשר כבודו מתרץ דבריו בכתבים של אאזמו"ר נייע לתלות בוקי סריקי כאלה בכתבי אאזמו"ר נייע. גם מ"ש אח"כ ועו"ל כפשוטו כו', ג"כ לא אמת כי זהו רק גילוי הקו ויחודו עם הספירות, אבל סיום התפשטות הקו הוא עד מלי דמלי דעשי', ואם לומר שכוונתו שמאיר בכל עולם לפי"ע, בבריאה דרך מסך מבינה כמ"ש בע"ה וביצי' דרך מסך מת"ת כו' הי"ז מ"ש בתו"א עצמו לעיל מיני'. עכ"ל כ"ק אדי"ש.

מכתב ב' מהר"ד תומארקין

חזר החכם בעיניו ג"כ וכתב [בר"ח אלול] וז"ל: מכתבו קבלתי והנני להודיע לכ"ק שלא לקנטר ח"ו כתבתי ויודע אני שכל רז לא אנס ליי לכ"ק רק מצאתי חובה לעצמי להצדיק את כ"ק הר"ש נייע שלא לחשוב אותו כטועה ח"ו כי לפ"ד כ"ק הוא גרוע מצעירי הימים אשר יודעים היטיב בענין הרשימו ששמעו מפי כ"ק שלי.

אך מה שכתב בזה"ל: וכל הצמצום היי רק בהרשימו (דהיינו באותיות רל"א שערים, המלבוש של האור) שמתחילה היי מאיר גילוי האור בהרשימו ואח"כ נסתלק מהרשימו הגילוי אור ונעשית (הרשימו) חלל מקו"פ וריקני מגילוי האור לגמרי. עכ"ל.

הנה בהחוספות [ללקו"ת ויקרא נא, ד] בד"ה להבין מ"ש באוצ"ח הלשון לא כן שכתב שם: מ"ש באוצ"ח בתחלתו כאשר עלה ברצונו להאציל הנאצלים כו' צמצם עצמו באמצע האור שלו כו' ונשאר החלל בנתיים כו'. ובהג"ה שם איתא ונשאר חלל לאו דוקא חלל כי נשאר שם רשימו מהאור אבל גבי הא"ס נקרא חלל. עכ"ל.

ולפי הדברים המבוארים בדרוש קן צפור [הני"ל] שהרשימו הוא כעין כח הגבול הכלול בהבלתי בעל גבול ממש יובן היטיב שמה שמבואר בכל המקומות שהאור נסתלק ונעלם מהרשימו הוא בערך האור הבלתי בע"ג, היינו שנתעלם האור הבלתי בעל גבול ונשאר רק רשימו, וז"ש דגבי הא"ס נקרא חלל אבל בערך הרשימו עצמה לא היי בה שום צמצום שכמו שהיי כח הגבול כלול בא"ס הבלתי בע"ג כן ממש נמשך בהרשימו, וכמבואר בפ"י בהקיצור שם מאות ט" שהרשימו היתה כלולה באור שלפני הצמצום כמו כח הגבול שיש באוא"ס הבע"ג ובהסתלקות האור הבלתי בע"ג נשאר הרשימו כמו שהיתה כלולה קודם הצמצום ומחמת זה הרשימו הוא מקור למקור לכלים שזהו מעצמי אוא"ס ב"ה ולא מהקו"ח כמבואר כ"ז בדרוש הני"ל, ובזה יובן הלשון ש"נשאר שם רשימו" שנשאר מעצמו בלי צמצום כמו שהיתה הרשימו כלולה באוא"ס שלפני הצמצום ובזה דקדק בהג"ה לתי"א שכו' ומה שנשאר בבחי' הרשימו היי אור שלא נגע בו הצמצום

כו', וג'ז אמת שבהעלם יש ברשימו מכללות האור שלפני הצמצום הבלתי בעי"ג, וכן מסיים שם בהג"ה רק שזהו בהעלם כו' וחלילה לי לתלות בוקי סריקי בכתבי אדמו"ר נ"ע זיע"א.

מכתב ב' מהרש"ז מקאפוסט

וזהו מה שהשיב לו כ"ק אד"ש: מ"ש מע"ל במכתבו מר"ח אלול: ובלקו"ת בד"ה להבין מ"ש באוצ"ח הלשון לא כן. שכתב: ובהג"ה שם איתא כו' כי נשאר שם רשימו מהאור עכ"ל, נפלאתי מאד הלא האריך בלקו"ת בביאור ע"פ את שבתותי לפרש שזהו רק האותיות דרל"א שערים. וז"ל: ואיתא באוצ"ח בתחלתו בהג"ה דמ"ש מקום פנוי וחלל הוא לאו דוקא כי נשאר שם רשימו מהאור אבל לגבי הא"ס נקי חלל ובע"ח אינו מבואר ענין הרשימו רק בספר עמק המלך ביאר זה שהוא בחינת אותיות רל"א שערים פנים ואחור כו', והיינו שהצמצום היה שלא יהיה גילוי האור א"ס ע"י האותיות וז"ש בע"ח שהאור נסתלק ופ"י דאיך שיך נסתלק כי אינו בגדר מקום ועוד דהלא את השמים ואת הארץ אני מלא כתיב אלא דר"ל שהוא בבחי' העלם ואינו מתגלה ע"י האותיות ולא כמו קודם הצמצום שהיה נמשך ומתגלה האור ע"י האותיות רק האותיות לבד נשארים בלי גילוי האור וזהו ענין הרשימו כו'. עכ"ל. וע"כ כתיב הלשון בע"ח בתחלתו חלל ומקו"פ ריקני כו' (אלא דהכל פ"י העלם).

ומ"ש אח"כ לתרץ ההג"ה שכוונתו רק שברשימו עצמה לא הי' צמצום כלל דהיינו בהאותיות של המלבוש כו' לבד שאין זה הלשון של ההג"ה, הנה ניכר שנעלם ממע"ל קבלת מהר"י סרוג בעמ"מ שהי' עוד צמצום שני בעולם המלבוש דהיינו בהרשימו שמתחלה היינו לאחר צמצום האור הי' הרשימו דהיינו האותיות ממלא כל מקום החלל (של האמצע כו' וזהו כוונת ההג"ה באוצ"ח לאו דוקא חלל, רק לגבי הא"ס נקי חלל דהיינו הסתלקות גילוי האור כו') ולא הי' שום מקום פנוי לעמידת העולמות כו' ואח"כ העלה הקב"ה אור חצי לבוש התחתון אחורי חצי העליון כדי לפנות מקום לעמידת העולמות ע"י. בעמ"מ שער השני (שנק' אור קדמון) פ"א, וכ"ק אאזמו"ר ני"כ מביא זאת בהגחותיו היקרים לביאור דשבתותי הנ"ל שלא נדפס בלקו"ת

וכותב בזה"ל וזהו צמצום שני בהרשימו שכתב בעמה"מ. עכ"ל
כ"ק אדי"ש.

במכתב אדי"ש הי' הגי"ה מן הצד על הגליון.

וז"ל: וגם אדמו"ר הזקן ני"ע הזכיר קבלה זו פעם אחת כאשר
אמר תורה כתבים בהתלהבות עצומה אמר: שכל ההשתלי נתהווה
רק מיו"ד אי' ביו"ד נברא העוה"ב וסיים אח"כ שזהו יו"ד
אחרונה דס"ג, וזהו כל קבלת עמה"מ כנז' בעמה"מ.

מכתב ג' מהר"ד תומארקין.

עוד כתב מכתב שני [יום הי' עשיית] וז"ל: מכתב כ"ק שיי
קיבלתי וצר לי מאד מה שכותב כ"ק אבל קבלתו אין בדור שלנו
מי שיקיימנה כו' ע"כ אין לו שומעים כאילו הדברים בדויים
מלבי ח"ו וחלילה לי לדבר גדולות ונפלאות ולעמוד במקום
גדולים ובמקום טמיר ונעלם כו' ידעתי מל ערכי, ואין עסקי
בנסתרות ובפרט בדברי קבלה אשר זחלתי ואירא מנגוע בקצהו
ומה שהביאני לדבר הוא, מטעם שכתבתי לכ"ק, ולא מלבי
הוצאתי מילין כי מה שכתבתי שהקו נמשך מת"ת הנעלם כן
מבואר בהדיא בד"ה וילוו עליך וישרתוך [הני"ל], ובד"ה
כתפוח וביותר מבואר בדרוש כי אביו אדמו"ר [מהרי"ל בן
הצ"צ] ני"ע שדרש בקאפוסט ע"פ ובחדש השביעי שנמצא אצלי
בכתובים.

וז"ל: אי"כ גם ת"ת הנעלם שמשם שרש הקו שהוא גבוה יותר
מבחי שני שמות אלו אל ואלקים כי הצמצום הי' במל' דא"ס
והקו נמשך מבחי האור שלא הגיע בו הצמצום וא"כ שרש הקו
נמשך מלמעלה מבחי האור שנכלל במאור כו'. עכ"ל. וא"כ מה
שמבואר שהרשימו גבוה יותר מפני שנמשך מכללות האור היינו
מכללות האור שלפני הצמצום ולא חדשתי בזה מאומה ונא לא
להאשימני בזה.

מכתב ג' מהרש"ז מקאפוסט

וזהו מה שהשיב לו כ"ק אד"ש: מ"ש במכתבו מן יום ה' עשיית נפלאתי אני לא כתבתי על מ"ש מע"ל שהקו שרשו מתיית הנעלם שזה נזכר בהרבה מקומות בכ"ק אאזמו"ר ני"ע רק על מ"ש מע"ל מסברתו שהרשימו שרשה למעלה גם מתיית הנעלם וזה לא נזכר כלל בשום מקום וזה א"א להיות גם ע"פ קבלת מהר"י סרוג, אולי יזכינו הש"יית להתראות נדבר בזה, איני מאשים ח"ו את מע"ל מי יתן ויהיו בע"ב כמוהו לאלפים ורבבות.

הערות למכתבים אלו

א במכתב הא' מהר"ד תומארקין מזכיר ד"ה וילוו, והוא ד"ה וילוו עליך וישרתוך נדפס באוה"ת קרח (כרך ב) ע' תשכא-ב [ונמצא בשינויים קלים ברשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' קצ, ובהרחבת הביאור בד"ה אתה ובניך גוי וילוו עליך משנת תרס"ט - המיוסד על ד"ה וילוו עליך הנ"ל].

וז"ל (בד"ה וילוו להצ"צ): אל אלקים הו"י דבר ויקרא ארץ .. אשר גי שמות אלו הם חגי"ת .. גי בחי אלו נמשכים מחגי"ת שבהעלם בחי" גנוזות וכן מבואר בלקי"ת פי בהעלותך בהביאור ע"פ והנה מנורת זהב כולה פ"א, וז"ל וכענין טורי חשוכא חגי"ת שבהעלם כו' וא"כ הבריאה מחסד הנעלם והצמצום מגבו' וחקו מתיית הנעלם.

ב מ"ש במכתב הא' מהרש"י מקאפוסט אודות היחס לקבלת הר"י סרוג וספר עמק המלך - להעיר שדבר זה הובא גם כמה פעמים ע"י כ"ק אד"ש ראה אגרות כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך יא ע' קסז.

וז"ל: מ"ש אשר ישנם מקובלים כשמגיעים לאיזה דבור מהחברים שפעי"ח מדלגים, הנה פשיטא שלא כן קבלתנו, והרי מובא ענינים מהחברים וכו' בדאי"ת, ומתם בלקוי"ת וכו', נוסף על המובא בדאי"ת בכ"מ - קבלת הרמ"ק וקבלת הר"י סרוג וכו', דלא ככמה ממקובלים הספרדים. ויש לבאר הענין אשר האחרונים לא רצו להכנס במקום הספק, משא"כ הבעש"ט הה"מ ורבנו הזקן

וממלאי מקומם - שהיתה להם בזה קבלה איש מפי איש - והבעש"ט מאחי השילוני (שה"י ממקבליו - אלי הנביא) - ידעו באיזה ענינים יש לסמוך. וכידוע ג"כ שמפני זה סמכו עמ"ש בעמק המלך (וראה לקו"ת שה"ש כז, א: ובע"ח לא הוזכר כלל).

וראה גם מאמר ד"ה והחכמה מאין תמצא דיוס ב' דחה"ש תשמ"ח.

ז"ל: בדרך כלל רוב הענינים בחסידות מיוסדים על כתבי הרח"ו, שמונה שערים וע"ח ופע"ח (וביניהם השמונה שערים קודם במעלה כמ"ש כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע) ולא על כתבי שאר גורי האר"ז"ל, וכידוע שה"י צריך רשיון מיוחד מהרב המגיד לייסד ענינים בחסידות עמ"ש בעה"מ, ולכן הובא ממנו רק במקומות מועטים לפ"ע, וכולם מקורם מהערות הצ"צ והנשיאים שלאחריו הוסיפו רק במקומות ספורים אף שיש בספר זה ענינים מרובים שאינם נמצאים בכתבי הרח"ו ז"ל.

וראה גם שיחת ש"פ האזינו תשמ"ב ס"ל (התוועדויות בלה"ק - תשמ"ב ח"א ע' 109).

ג) במכתב הנ"ל מזכיר ביאור לד"ה מנורת זהב שבלקו"ת, וראה לקו"ת בהעלותך לו, א.

ז"ל: ההשתלשלות של הקו נמשך מבחי אחרונה הארה מצומצמת מאד והיינו כמו עדי"מ אדם גדול שהוא חכם ויש בו כמה מיני חכמות ומצמצם א"ע בבחי אחרונה שבחכמה, חכמה שבדבור או שבמעשה כך ההשתלשלות של הקו נמשך מבחי עשי הגם ששם לא שייך שום התחלקות כי אבי"ע שוין שם וגם אצילות הוא בחי עשי דכולא קמיה כו' היינו קמיה אבל בערכינו לפי שנמשך אלינו נוכל להעריך שנמשך מבחי אחרונה הכלולה שם. וכענין טורא חשוכא חגי"ת שבהעלם כו'.

ד) במכתב הנ"ל מזכיר שענין רשימו מכללות האור נתבאר בביאור רחב בכתבים שלו - וראה ד"ה ויגש אליו יהודה שבספר מגן אבות (להרש"ז מקאפוסט) מב, ב ואילך - נעתק בגליון (תקמה) דש"פ שלח.

ה) במכתב הבי' מהרש"ז מקאפוסט מזכיר הגהות הצ"צ לביאור עיי' את שבתותי תשמורו - וכנראה הכוונה להגהת הצ"צ לביאור עיי' את שבתותי הנדפס באוה"ת בהר (כרך ד) ע' איקסג.

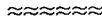
וז"ל: ועיי' בעמק המלך דרל"א שערים פנים ואחור הם בעולם המלבוש שהוא הי' ממלא מקום החלל, והצמצום הי' שהעלה הקב"ה אור חצי הלבוש התחתון אחורי חצי העליון כדי לפנות מקום לעמידת העולמות כו' אבל רישומו נשאר כו' נמצא הרשימו עם היותו מבחי' אותיות רל"א שערים אך מ"מ האותיות הן ג"כ באור שלמעלה מהצמצום אך זהו (גי) [בי] עיי' הצמצום א' שנשאר מקוי"פ והרשימו הוא נקודות מקור האותיות כו' אכן בע"ח לא נז' רק ענין הצמצום ומקוי"פ רק הרשימו ודאי הוא ג"כ עולה לפמ"ש בע"ח והרשימו הוא בחי' אותיות כנ"ל.

ו) במכתב הגי' מהר"ד תומארקין מציין לד"ה כתפוח - וראה ד"ה כתפוח בעצי היער - סעיף ד [ברוקלין תשי"ד - נדפס גם באוה"ת שהייש (כרך א) ע' קצג].

וז"ל: ומהר"ר ר' מאיר פאפריס בזוהר הרקיע פי' כי הצמצום הוא במלי' דעיי' הגנוזות וקוי"ח נמשך מתפארת שבעיי' הגנוזות, וא"כ עיי' תשובה בחילא יתיר שממשך מכללות עיי' הגנוזות י"ל שזהו למעלה מהצמצום וגם למעלה מהקוי"ח שנמשך מת"ת הנעלם, ומ"מ זה הלשון הוא מקבלת ר"י סרוג ואינו נזכר בדברי הרח"ו ז"ל.

ז) מ"ש במכתב הגי' מהרש"ז מקאפוסט "אולי יזכינו השי"ת להתראות נדבר בזה". - להעיר ממ"ש בבית רבי (בלה"ק) ח"ג ע' 254 אודות הר"ד תומארקין: "אחר פטירת אדמו"ר מהר"ש ני"ע התקרב מעט לאדמו"ר הרש"ז ני"ע מקאפוסט והי' פעם אחת אצלוי".

ח) מ"ש במכתב הנ"ל: "מי יתן ויהיו בעייב כמוהו לאלפים ורבותי". - להעיר שקטע זה הובא בבית רבי שם: "ואדמו"ר הנ"ל כתב עליו: הלואי יהי' בעייב כמוהו לאלפים ולרבות כו"ו".

כתבי כ"ק אדמו"ר הצ"צ (גליון)

הת' יוסף יצחק קעלער
 ≈ תות"ל 770 ≈

בגליון די"א ניסן ע" 48 ואילך כתב הרא"ח אודות הנחות אדמו"ר הצ"צ או מאמרים שהעתיק בגוכי"ק ממאמרי אדה"ז.

וכותב שבספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א נמצאים ב' ביכלאך בגוכי"ק שלו. והם משנים תקע"א-ע"ב (מכינים לדפוס). וכן יש עוד בוך ושם נכרכים כמה מאמרים בגוכי"ק, וכנראה שהם משנים תקס"ז? וכן בבוך תקע"ב נמצאים כמה מאמרים משנים קודמים.

ולהעיר שבוך 1004 מכיל מאמרים משנת תקע"א (חנוכה עד פ' שלח) ובסופו דף אחד מחורף תקע"ג [ראה רשימת מאמרי אדמו"ר הזקן בסה"מ פרשיות ח"ב ע" אילט: בחלום אדבר בו - בוך 1004 פג, נדפס במגדל עוז ע" תעא ושם נסמן].

ורשימת מאמרים בסה"מ ענינים ע" תקפה: בשם בן הה"מ כו' החסידות שנתחדש שנמצא בצילום גוכי"ק הצ"צ 1004, נדפס במגדל עז ע" שצ ושם נסמן].

בוך 1116 מכיל ד"ה אני לדודי משבת מברכים אלול תקע"א ומאמרי תקע"ב על הסדר עד חגה"פ.

חלק ב' של בוך 1116 הוא עלים בודדים הנחות מתקס"ה תקע"א (וכן כמה מאמרים שלא נתברר לעי"ע זמן אמירתם).

בדף נו [אחרי מאמרי חגה"פ] נמצא ד"ה מה יפו פעמיך שנדפס בלקו"ת שה"ש מג, ב ואולי גם הוא משנת תקע"ב (ראה ג"כ לקו"ת הוצאת תשד"מ ע" קמד ברשימת מאמרי הלקו"ת ע"פ סדר השנים).

ומ"ש אודות עוד בוך ראה בסה"מ הקצרים עי תרז הע' 16:
 "כתתי"ק אדמו"ר הצי"צ, בעל תאריך המוקדם ביותר שראיתי, הוא
 בכת"י 1052 דף צה.

דף צה שבו הוא דף קטן גוכתי"ק אדמו"ר הצי"צ ובו ר"פ משני
 מאמרים בלי תאריך: (א) הביאו עלי כפרה. (ב) והי' מדי חדש.
 מהכתב נראה שנכתב בצעירותו (צילומו בדף שלפני"ז).

המאמר הביאו עלי כפרה נדפס (הנחת אדמו"ר האמצעי)
 בביאוה"ז עו, ג ונמצא בגוכתי"ק 1196 ק, ב הכולל דרושי
 תקס"ז, וא"כ נאמר בפי אחרי תקס"ז.

ולהעיר שדי"ה והי' מדי חדש הנ"ל נאמר בשי"פ וארא תקס"ד
 (הנחת אדמו"ר האמצעי נדפס בסידור ריא, א). והוא קיצור
 מהנחת אדמו"ר האמצעי (כמבואר למענין). ומשום מה נרשם
 בשולי הנחתו ממאמר דאחרי תקס"ז [ועיין בביאוה"ז שם עז,
 ג-ד שמבאר פסוק זה והי' מדי חדש בחדשן].

עוד כתב שכשמעיינים על אחד מהמאמרים שנדפס בתו"א ובין
 ד"ה זה הנמצא בגוכתי"ק, רואים דמה שנדפס בתו"א הוא הנחת
 מהרי"ל, ובגוכתי"ק הוא עם כמה ביאורים קצרים בלי סוגריים
 וכו' לכן אפשר שהמאמר בגוכתי"ק כבר עבר עריכות של הצי"צ
 והוא שהוסיף ההוספות שלא נמצאו בתו"א כו' עיי"ש.

ולא ציין לאיזה מאמר כוונתו, ולעי"ע מצאתי בהיפוך. דהיינו
 מאמרים שנדפסו בתו"א כפי שהם בגוכתי"ק הצי"צ (כגון ד"ה מי
 יתנך שבתו"א פי תרומה מיום ב' פי תצוה תקע"א), ובהנחת
 מהרי"ל (פקסימיליא מגוכתי"ק נדפס בסה"מ הקצרים עי תרט)
 הוא בשנינויים. [ומשוה"ג לאוה"ת תרומה עי איתנה ואילך
 נראה שנעתק בכ"י ?? ?? פו, ב].

ואולי כוונתו לחי"ב של בוך 1116. וראה סה"מ כתובים (ב) עי
 קפה. ובשוה"ג שם, תו"א פ, ד.

לעילוי נשמת

ר' יהושע ב"ר צבי אלימלך ז"ל

העכט

נפטר מוצש"ק פ' פינחס, כ"ב תמוז ה'תשי"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

*

ולעילוי נשמת

הר"ר ברוך ב"ר אליהו ז"ל

גר'נהוט

נפטר כ"ב תמוז ה'תשל"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' אברהם דוב וזוגתו מרת ליבא שיחיו

העכט